

Samband mellan identitetsdimensioner och
traditionella milstolpar för vuxenhet:
Ett finländskt sampel

Jenny Högström
Helsingfors universitet
Statsvetenskapliga fakulteten
Socialpsykologi
Magisteravhandling
Augusti 2019

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet – Faculty
Statsvetenskapliga fakulteten

Laitos – Institution – Department
Institutionen för socialvetenskap

Tekijä – Författare – Author
Jenny Marina Högström

Työn nimi – Arbetets titel – Title
Samband mellan identitetsdimensioner och traditionella milstolpar för vuxenhet: Ett finländskt samspel

Oppiaine – Läroämne – Subject
Socialpsykologi

Työn laji – Arbetets art – Level
Magisteravhandling

Aika – Datum – Month and year
Augusti 2019

Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages
82 s.

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Inom identitetsforskningen resoneras det att identitetsutformandet under det senaste seklet blivit en mera utmanande och osäker utvecklingsuppgift i industriellt utvecklade samhällen. Den personliga identiteten tillskrivs bidra med känsla av kontinuitet i vardagen, förutsatt att individen engagerar sig i sina livsval och sina framtidsplaner. De sociokulturellt och samhälleligt strukturerade måttstockarna som fungerat som riktlinjer för individen har dock avtagit, medan valfriheten ökat markant. Den västerländska samhällsutvecklingen har lett till unga vuxna uppnår de traditionella milstolparna för vuxenhet (självständigt boende, äktenskap, föräldraskap, utbildning och arbete) i allt senare ålder. Denna förskjutning har lett till att man numera hänvisar till den framträdande vuxenåldern: en förlängd ungdomstid. Bland annat har behovet av högskoleutbildning drastiskt ökat och familjebildande äger rum senare än någonsin förr.

DIDS (The Dimensions of Identity Development Scale) -mätinstrumentet bygger på den rikaste kvantitativa forskningstraditionen inom identitetsforskningen. DIDS mäter personlig identitet på basis av fem olika identitetsdimensioner: engagemang, identifikation med engagemang, vidsträckt utforskande, djupgående utforskande och grubblande utforskande. I en finländsk kontext har senaste empiriska forskningsresultat påvisat att unga vuxna uppger relativt hög grad av utforskande av, samt låg grad av engagemang i identitetsrelaterade frågor. Därmed var syftet i denna undersökning att granska det eventuella sambandet mellan identitetsdimensionerna i DIDS (inom domänen för allmänna framtidsplaner) och traditionella milstolpar för vuxenhet hos dagens finländska unga vuxna. Målet var att granska ifall graden av engagemang och utforskande signifikant varierar i relation till de olika milstolparna, samt vilken av dessa milstolpar under kontroll av de övriga har det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna. Därtill inkluderades ålder och kön som kontrollvariabler i analysen.

Med ett samspel på 751 finländska unga vuxna ($M_{\text{Ålder}}=24.6$, 60.3 % kvinnor) visade det sig med multipel linjär regressionsanalys att ålder hade ett negativt samband med grubblande utforskande av allmänna framtidsplaner. Arbete/studier på heltid hade ett positivt samband med engagemang och identifikation med engagemang samt ett negativt samband med grubblande utforskande. Äktenskap/samboende hade ett positivt samband med dimensionerna för engagemang och ett negativt samband med grubblande utforskande. Kön, föräldraskap, avklarade studier/utbildning och självständigt boende hade ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna. Arbete/studier på heltid och därefter äktenskap/samboende hade det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna i samplet. Resultaten diskuteras i relation till tidigare forskning. Centrala begränsningar och förslag på framtida forskning lyfts också fram.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

Identitet, identitetsdimensioner, unga vuxna, traditionella milstolpar för vuxenhet, framträdande vuxenålder

Innehåll

1 Inledning	4
2 Identitetsutveckling och dess operationalisering	7
2.1 Definition av begreppet identitet.....	7
2.2 Identitet som en psykosocial utvecklingsuppgift.....	8
2.3 Identitetsdimensioner och -statusar.....	11
2.4 DIDS: Mätning av identitetsdimensioner.....	13
3 Övergången till vuxenhet	18
3.1 Traditionella milstolpar för vuxenhet.....	18
3.2 Den västerländska samhällsutvecklingen.....	19
3.2.1 Den framträdande vuxenåldern	23
3.2.2 Unga vuxna i Finland	26
4 Den här undersökningen	34
4.1 Problemformulering	34
4.2 Forskningsfrågor och hypoteser.....	36
5 Metod	39
5.1 Material och sampel	40
5.3 Mätinstrument	41
5.4 Analysmetod	45
6 Resultat.....	45
7 Diskussion.....	51
7.1 Slutsatser och tolkningar	52
7.2 Begränsningar	61
7.3 Vidare forskning.....	65
Tackord	66
Litteratur.....	68
Bilaga 1: Frågeformulär	75

TABELLER OCH FIGURER

Tabell 1. Identitetsdimensionerna i DIDS	14
Tabell 2. Hypoteser	39
Tabell 3. Regressionsmodellen för beroende variabeln Engagemang	47
Tabell 4. Regressionsmodellen för beroende variabeln Identifikation med engagemang.....	48
Tabell 5. Regressionsmodellen för beroende variabeln Vidsträckt utforskande	48
Tabell 6. Regressionsmodellen för beroende variabeln Djupgående utforskande	49
Tabell 7. Regressionsmodellen för beroende variabeln Grubblande utforskande	49
Figur 1. Korrelationsmatris över sambanden mellan de olika identitetsdimensionerna	46

1 Inledning

År 2017 var fertiliteten i Finland den lägsta någonsin. Medelåldern bland de som fick sitt första barn var 29.2 år (FOS, 2018). Det har väckt livlig samhällsdebatt och oro hos beslutsfattarna: är det fel på familjepolitiken? Vill dagens unga vuxna inte ha barn? Väljer de något annat istället? Den finländska befolkningsstatistiken påvisar att en ständigt växande andel unga vuxna investerar på utbildning och karriär, istället för att ingå äktenskap och/eller bilda familj i tidig ung vuxenålder (FOS, 2018). Den samhälleliga oron kring dessa förändringar koncentrerar sig ändå ofta på de ekonomiska konsekvenserna fenomenet har för samhället. Orsakerna till förändringarna hamnar således i skymundan av konsekvenserna. Det finns alltså ett ökat behov av att granska orsakerna: hur kan man förstå dessa förändringar i unga vuxnas livsval utifrån den enskilda individens perspektiv?

Ur ett traditionellt perspektiv har övergången från tonåren till vuxenhet setts ske i ljuset av olika utvecklingsreglerande livshändelser och -förändringar; som att övergå till självständigt boende, ingå ett stabilt parförhållande/äktenskap, bilda familj, samt erhålla utbildning och övergå till arbetslivet (Elder & Shanahan, 2006). Dessa livshändelser utgör de så kallade traditionella milstolparna för vuxenhet. I dagens västerländska samhällen har dock tiden som unga och unga vuxna ägnar åt att aktivt utforska mellan olika livsval och alternativ blivit betydligt längre under det senaste seklet. Det har resulterat i en förskjutning på tidpunkten då unga vuxna uppnår de traditionella milstolparna för vuxenhet. Behovet av högskoleutbildning har drastiskt ökat och samhället präglas av avtagande traditioner och ökad valfrihet (Bauman, 2002). Inom forskningen hänvisas det numera till den *framträdande vuxenåldern*, det vill säga den förlängda ungdomstiden. Det handlar om en utvecklingsperiod som inträffar i 18-29 års ålder och kännetecknas av bland annat identitetsutforskning, instabilitet och en känsla av att vara i ett mellanskede i livet – inte en tonåring mera, men inte helt vuxen heller (Arnett, 2014).

Utifrån ett identitetsteoretiskt perspektiv innebär vacklandet mellan familjebildande, utbildning och karriär att individen utforskar och engagerar sig i olika framtidsorienterade livsval. Dessa livsval utgör grundpelarna för den enskilda individens personliga livsväg och identitet. Grunden ligger i teorin om *identitetskrisen*, som innebär att individen i tonåren konfronterar frågor gällande sig själv, sina framtidsplaner och riktningen i livet (Erik-

son, 1954, 1968). Vid en lyckad lösning på krisen når individen en integrerad jagupplevelse, inre konstans, samt känsla av mening och kontinuitet i vardagen. Den numera rikaste forskningstraditionen inom fältet för identitetsforskningen bygger vidare på teorin om identitetskrisen och undersöker kvantitativt personlig identitet genom att granska hur individen förhåller sig till identitetsrelaterade frågor med hjälp av olika identitetsdimensioner och -statusar. Identitetsdimensionerna och -statusarna varierar i graden av utforskande av och engagemang i olika identitetsalternativ och framtidsplaner (Marcia, 1966; Luyckx et al., 2008).

I en finländsk kontext flyttar unga vuxna hemifrån vanligtvis i tidig 20 års ålder. De fortsätter att studera på högskolenivå eller övergår till arbetslivet efter andra stadiets grundutbildning i 18 års ålder. Finländska unga vuxna bildar familj vid närmare 30 års ålder och ingår första äktenskap i 30-33 års ålder i genomsnitt i dagens läge (Salmela-Aro, Sortheix & Ranta, 2016). Värderingarna bland finländarna har blivit mera individcentrerade under de senaste generationerna. Fokus ligger på självförverkligande och utveckling, istället för sociala värderingar som familj och arbete, vilka ännu på 1980-talet hade starkare fotfäste (Martikainen, 2006; Puohiniemi, 2001). I empiriska studier har det visat sig att dagens finländska unga vuxna utforskar och grubblar över sitt liv i relativt hög grad (Mannerström et al., 2016, 2019; Marttinen et al., 2016). Detta indikerar att det bland annat blivit mera utmanande för finländska unga vuxna att engagera sig i bestående livsval och framtidsplaner.

Inom identitetsforskningen har forskarna allt mer börjat tala om *problemet* med att skapa eller utforma en enhetlig och fullbordad identitet (Baumeister, 1987; Coté & Levine, 2002; Gergen, 1991). Bland annat växande storstäder samt ett bredare utbud av tjänster och olika livsstilar erbjuder allt flera valmöjligheter och identitetsalternativ för den enskilda individen i dagens läge. Men trots att traditionerna börjat avta under det senaste seklet, har de traditionella milstolparna för vuxenhet inom forskningen ansetts ha en betydelse för identitetsutformandet. Milstolparna hjälper individen att engagera sig och anknyta sig till samhället (Havighurst, 1948).

Syftet i den här undersökningen är att granska ifall det inom kontexten för det finländska västerländska samhället går att hitta ett samband mellan graden av utforskande av och engagemang i allmänna framtidsplaner och traditionella milstolpar för vuxenhet hos unga vuxna. Har dessa milstolpar någon betydelse i dagens läge och hur starka är de eventuella

sambanden? Vilken av milstolparna har under kontroll av de övriga det starkaste sambandet med graden av utforskande och engagemang i allmänna framtidsplaner? Att forska kring unga vuxnas identitet är viktigt inte minst för att belysa den enskilda individens subjektiva välbefinnande och utveckling, men också på en samhällelig nivå av fundamental betydelse. En ökad förståelse för hur unga vuxna förhåller sig till identitetsrelaterade frågor i givna livssituationer hjälper beslutsfattarna att hitta lösningar och alternativ som stöder unga vuxna att utforska, engagera sig och hitta sina platser i samhället.

För att kunna undersöka och förstå olika livshändelsers eventuella samband med unga vuxnas identitet, är det på sin plats att till följande definiera begreppet identitet samt presentera hur man gått till väga för att operationalisera det. Detta utgör den teoretiska grunden för metoden i denna undersökning.

2 Identitetsutveckling och dess operationalisering

2.1 Definition av begreppet identitet

Identitet (lat. *identitatem*) betyder ursprungligen *enformighet* (Etymonline, 2018). Det är ett begrepp som sedan 1800-talet väckt stort intresse inom forskningen. Under identitetsforskningens relativt korta historia har forskarna försökt teoretisera och definiera begreppet bland annat som en historisk konstruktion, ett sociokulturellt fenomen eller ur den enskilda individens perspektiv som en psykosocial utvecklingsuppgift (Kroger, 2007). Det handlar alltså om ett mångfacetterat fenomen som man kan betrakta på flera olika analysnivåer. Fokus skiftar mellan det individuella och det sociala perspektivet, beroende på den ontologiska och epistemologiska utgångspunkten.

Den paradigmatiska utgångspunkten och människosynen i denna undersökning utgår ifrån att individen är aktiv och tillväxtorienterad till sin natur, men samtidigt en del av en bredare social, samhällelig och historisk kontext (Bronfenbrenner, 1979). Grunden ligger i *modernismen*, som vetenskapsfilosofiskt betonar att den sociala verkligheten är en objektiv verklighet utifrån vilken man kan finna kausala samband och lagbundenheter om olika sociala fenomen (Rogers, 2003).

William James (1890) är bland de första som teoretiserat kring konceptet om självet. James (1890) skiljer mellan jaget som subjekt (*I*) och jaget som objekt (*Me*). Han betonar att individens *självbild* formas i den sociala växelverkan genom alla de olika sociala relationerna individen har. George H. Mead (1925) har vidareutvecklat teorin om det sociala självet och framförde tanken om ett *reflexivt själv* – spegeljaget. Det reflexiva självet innebär en förmåga att observera och planera det egna beteendet. Utifrån detta perspektiv har de olika sociala relationerna en avgörande betydelse för identitetsutformandet. Dessa tidiga teoretiseringar har medfört diverse vidareutvecklingar och teorier om det som idag uppfattas som personlig identitet eller jagidentitet.

I dagens läge förklaras identitet generellt som en inre psykisk beståndsdel som ger individen känsla av mening och kontinuitet i vardagen. Identiteten består av individens självuppfattning; vem hen är, vart hen är på väg och vad hen strävar efter. Identiteten påverkar individens känsla av aktörskap, själv effektivitet, kontrollfokus och autonoma motivation (Luyckx et al., 2009; Marcia, 1966). Vid optimala omständigheter styr individen sitt eget

liv genom att granska och genomgå olika identitetsalternativ, genom att fastställa olika framtidsorienterade planer och mål, samt genom att engagera sig i olika livsval och en personlig livsväg. Ifall det är utmanande för individen att engagera sig i sina livsval kan det resultera i en känsla av nedsatt livskontroll, ångest, hopplöshet och bekymmer över den egna framtiden (Crocetti et al., 2011; Schwartz et al., 2011 m.fl.)

Individens självuppfattning och personliga identitet hör starkt ihop med de gruppstillhörigheter och sociala roller som hen identifierar sig med, med andra ord den *sociala identiteten* (Tajfel & Turner, 2004). Den sociala identiteten består av individens identifikationer med olika grupper som hen tillhör (ingrupper). Personlig identitet, däremot, beskriver grovt definierat hur individen skiljer sig från andra människor i ingrupporna. De olika sociala rollerna och gruppstillhörigheten har således en signifikant betydelse för den enskilda individens personliga identitet. Till exempel genom social jämförelse (Festinger, 1954) och identifikation med andra medlemmar i gruppen kan den sociala identiteten förstärka individens självkänsla och personliga identitet (Tajfel & Turner, 2004).

Trots att det inte går att blunda för den sociala identitetens betydelse för och samband med personlig identitet, behandlas teorin om den sociala identiteten inte vidare än så i denna avhandling. Begreppen *personlig identitet*, *jagidentitet* och *identitet* fungerar som synonymer och jag kommer enbart att hålla mig till den sist nämnda.

Till följande redogörs för identitet som en psykosocial utvecklingsuppgift. Jag börjar med att behandla den välkända teorin om identitetskrisen, varefter det sker en övergång till identitetsstatusteorin. Teorin om de olika identitetsstatusarna bygger vidare på teorin om identitetskrisen och utgör en första operationalisering av den. I slutet av kapitlet presenteras DIDS-mätinstrumentet. DIDS erbjuder ett redskap att granska hur individen förhåller sig till sina livsval och framtidsplaner utifrån fem olika identitetsdimensioner, vilka varierar i graden av utforskande och engagemang.

2.2 Identitet som en psykosocial utvecklingsuppgift

Tidiga identitetsteorier betonar att individen är en självständig inifrån styrd aktör som aktivt tar itu med identitetsrelaterade frågor. Identitetsutformandet uppfattas med andra ord som en *process*. Kännetecknande är att identiteten anses vara inbyggd i den enskilda individens psykiska struktur, som ett inneboende behov som alltid funnits. Närmiljön –

föräldrarna och andra närstående anknytningsfigurer – utgör de främsta identifikationsobjekten för individen (Erikson, 1954, 1968; Marcia, 1966; Schwartz, 2001; Waterman, 1999).

Erik H. Erikson (1954, 1968) etablerade den kända psykosociala utvecklingsteorin med de åtta kvalitativt olika utvecklingsfaserna eller -kriserna. Teorin utgör grunden för den klassiska teorin om identitetskrisen. Utgångspunkten är att individens psykiska utveckling sker på flera olika nivåer i samspel med nära signifikanta anknytningsfigurer, sociala relationer, samhällseliga instanser och strukturer. En särskilt viktig aspekt är att utvecklingen är epigenetisk. Utvecklingen betraktas från ett holistiskt livscykelperspektiv där individen genomgår de åtta olika utvecklingskriserna. De olika kriserna har alla sina åldersspecifika särdrag och varje ny kris bygger på lösningen av den föregående. Respektive utvecklingskris kännetecknas av en utvecklingsuppgift där individen vid en optimal lösning når en så kallad *karaktärsdygd*.

Identitetskrisen (fasen *identitet vs identitetsförvirring*) inträffar i tonåren (12-20 år). Under identitetskrisen rör sig individen mellan å ena sidan en uppnådd identitet samt å andra sidan en mera splittrad jagupplevelse och förvirrad identitet. En allmän definition på identitetskrisen lyder:

A state of confusion arising from an inability to reconcile conflicting aspects of one's personality. (Coleman, 2009, s. 363)

Definitionen antyder att identitetskrisen är ett tillstånd som uppstått till följd av ett inre psykiskt förvirringstillstånd där olika delar eller sidor av individens personlighet är i konflikt med varandra. Identitetsutformandet blir på så sätt en process där individen utformar en sammanhängande känsla av sig själv samt uppfattning om vem hen är i förhållande till världen runt omkring. Under identitetskrisen ställs individen inför frågorna *vem hen är* och *vart hen är på väg*. Individen börjar överväga och åtskilja sina personliga intressen, värderingar och åsikter ifrån andras, bland annat gällande arbete, religion, politik, familj och sexualitet.

Identiteten hänger starkt ihop med hur individen ser och förhåller sig till sin egen framtid. Erikson (1954, 1968) var psykoanalytiskt orienterad – objektrelationsteoretiker – och menade att barndomens identifikationer med nära signifikanta anknytningsfigurer lägger

grunden för senare identitetsutveckling under tonåren. Han beskriver den lyckade lösningen på identitetskrisen som följande:

Den integration som nu sker, i form av en känsla av inre identitet, är något mera än summan av identifikationerna under barndomstiden... Känslan av inre identitet är sålunda den befastade tillförsikten, att man kan behålla sin inre identitet och kontinuitet... så att den motsvarar den identitet och kontinuitet som består i betydelsen man har för andra, något som framgår av påtagliga löften om en *framtidsmöjlighet*, en *karriär*, en *framtid*. (Erikson, 1954, s. 250)

Det vill säga, en lyckad lösning på krisen medför att individen når en integrerad jagupplevelse, inre syntes och karaktärsdygden *trofasthet*. Det kännetecknas av engagemang och känsla av inre konstans, mening och betydelse i vardagen.

Efter identitetskrisen ställs individen inför fasen *närhet kontra isolering* (tidig vuxenålder, 19-40 år). Under denna utvecklingsfas övergår individen till vuxenlivet och fokus ligger på att ingå i ett romantiskt, livslångt kärleksförhållande och familjebildning. Därtill är övergången till arbetslivet av central betydelse och de olika sociala rollerna som individen tar på sig blir viktiga för identiteten. Erikson (1954, 1968) betonade alltså att en lyckad lösning på identitetskrisen resulterar i att individen kan under givna omständigheter i därpå följande utvecklingsfaser – närhet kontra isolering (19-40 år) och generativitet/produktivitet kontra stillastående (30-60 år) – bilda ett romantiskt förhållande och familj, samt börja engagera sig i samhällliga frågor och uppnå karaktärsdygderna *kärlek* och *omsorg*.

Teorin om identitetskrisen är trots allt motsägelsefull (Kroger, 2007; Schwartz, 2001; Sokol, 2009). Erikson (1954, 1968) poängterade å ena sidan att den slutliga identiteten formas i slutet av ungdomsåren, samtidigt som identitetsutvecklingen å andra sidan är en pågående process som fortsätter genom vuxenåldern i samband med de olika livsfrågorna och -valen som individen stöter på. Erikson (1954, 1968) menade att de frågor individen konfronterar i vuxenåldern snarare handlar om intimitet och närhet, vilka är aktuella under fasen efter identitetskrisen. Samtidigt behåller ändå själva identitetsutvecklingen flexibilitet och utvecklas genom vuxenåren i samband med nya åldersspecifika utmaningar och livserfarenheter.

James Marcia (1966, 2007) har vidareutvecklat och operationaliserat Eriksons (1954, 1968) teori, samt därav bidragit med den numera rikaste forskningstraditionen inom identitetsforskningen (Schwartz, Zamboanga, Luyckx, Meca & Ritchie, 2013). Marcias (1966, 2007) operationalisering undersöker kvantitativt personlig identitet i form av olika identitetsdimensioner och -statusar. Till följande presenteras denna forskningsinriktning närmare, vilket brygger till metoden i denna avhandling.

2.3 Identitetsdimensioner och -statusar

Marcia (1966, 2007) framlade teorin om de fyra olika identitetsstatusarna, genom att på 1960-talet lansera den kvalitativa semistrukturerade intervjumetoden; *The Identity Status Interview* (ISI). Senare på 1980-talet framförde Bennion och Adams (1986) ytterligare ett kvantitativt frågeformulär; *The Extended Objective Measure of Ego Identity Status* (EOM-IEIS), för att undersöka identitetsutveckling med hjälp av olika identitetsstatusar.

Marcia (1966) resonerar att det utifrån dimensionerna *utforskande* och *engagemang* uppstår följande fyra identitetsstatusar: *moratorium*, *uppnådd identitet*, *lånad identitet* och *identitetsförvirring*. Dimensionen för utforskande (*exploration*) innebär att individen överväger olika identitetsalternativ och livsval i relation till yrkesmässiga, religiösa, politiska, familjemässiga, sexuella samt andra personliga värderingar. Engagemang (*commitment*) i sin tur innebär att individen internaliserar de gjorda livsvalen som sina egna och håller fast vid dem.

(1) Moratorium är fasen som kännetecknar själva identitetskrisen i Eriksons (1968) utvecklingsteori. Individen utför aktivt identitetsarbete (*identity work*) genom att överväga olika identitetsalternativ, samt genom att allt mer börja skilja på sina egna åsikter och värderingar från signifikanta andras. I moratoriumfasen har individen inte ännu varaktigt engagerat sig i sina livsval och framtidsplaner. Den (2) uppnådda identiteten (*achieved identity*) däremot är en lyckad lösning på Eriksons (1954) identitetskris. Individen har utforskat och övervägt olika identitetsalternativ och engagerat sig i dem. Den (3) lånade identiteten (*foreclosure*) innebär att individen inte har genomgått en kris, men ändå lyckats uppnå en identitet. Genom att internalisera identifikationerna av nära signifikanta anknytningsfigurer uppnår individen en kopierad identitet utan att ha reflekterat eller utfört självständiga överväganden av något slag. Slutligen, ifall individen inte lyckas skapa en stabil inre psykisk struktur som vägledare för olika valsituationer medför det (4) identitetsförvirring. I

samband med identitetsförvirring brukar man också tala om en diffus identitet (*diffused identity*), som innebär att engagemang i och introspektion av identitetsrelaterade frågor saknas. Individen kan ha genomgått en kris men den grundläggande psykiska strukturen förblivit diffus.

Marcia (1966, 2007) betonar att förutsatt genomsnittligt normala omständigheter och en normal utvecklingsmiljö (*average expectable environment*) utvecklas identiteten genom specifika faser. Innan individen träder in i moratoriumfasen eller internaliserar en lånad identitet är det oftast identitetsförvirring som råder. En uppnådd identitet efterföljer att individen har genomgått moratoriumfasen. Den uppnådda identiteten är utvecklingsmässigt den mest mogna identitetsstatusen, medan en diffus identitet är i enlighet med Eriksons (1954, 1968) teori den mest problematiska och kännetecknas av identitetsförvirring samt en mera splittrad jagupplevelse.

Identitetsstatusteorin har validerats empiriskt, varit inflytelserik inom forskningen och det framkommer diverse vidareutvecklingar (bl.a. Waterman, 2011). Men trots dess stora inflytande inom forskningen har teorin också stött på kritik (Schwartz et al., 2011, 2013). En central poäng har varit att Marcias (1966, 2007) identitetsstatusteori inte tillräckligt bra beaktar statusen för diffus identitet. Forskarna har lyckats iakttä både negativa och mera neutrala emotionella associationer hos unga och unga vuxna i samband med diffus identitet (Luyckx et al., 2008). Med andra ord kan en del uppleva märkbar ångest och inre psykiska motstridigheter då de uppfyller kraven för en diffus identitet, medan andra är rätt så bekymmerslösa och känner ingen oro för morgondagen.

Det allmänna resonemanget inom identitetsforskningen har varit att den uppnådda identiteten är den mest mogna identitetsstatusen, medan diffus identitet i sin tur är den mest omogna. Trots det resoneras det numera att det inte finns en normativ utvecklingsväg som skulle indikera att individen framskrider progressivt och/eller regressivt genom de olika statusarna i en specifik ordning (Luyckx et al., 2008). Vidare har Marcias (1966) identitetsstatusteori kritiserats för att vara allt för snäv (van Hoof, 1999) och forskarna har därmed framlagt mera dynamiska processorienterade modeller för identitetsutformandet. Till följande presenteras DIDS-mätinstrumentet, som är en vidareutveckling av Marcias (1966) identitetsstatusteori. Det utgör också den metodologiska grunden för denna undersökning.

2.4 DIDS: Mätning av identitetsdimensioner

The Dimensions of Identity Development Scale (DIDS) -mätinstrumentet utvecklades för att svara på bristen i Marcias (1966, 2007) operationalisering (Luyckx et al. 2005, 2006, 2008).

Istället för två dimensioner som Marcia (1966, 2007) utgick ifrån (utforskande och engagemang) mäter DIDS identiteten på basis av fem olika dimensioner. Luyckx et al. (2006) delade upp Marcias (1966) två ursprungliga dimensioner i fyra olika identitetsdimensioner: (1) engagemang och (2) identifikation med engagemang, samt (3) vidsträckt utforskande och (4) djupgående utforskande. Som ett tillägg inkluderades ännu en femte dimension i modellen: (5) grubblande utforskande.

Luyckx et al. (2008) utvecklade DIDS-frågeformuläret som mäter identiteten med hjälp av 25 olika påståenden på en kontinuerlig skala från 1 till 5, där graden av utforskande och engagemang varierar. Allmänna framtidsplaner (*general future plans*) valdes som huvuddomän för att mäta identiteten, i och med att den unga vuxenåldern kännetecknas av att individen aktivt planerar och funderar kring sin framtid, fastställer personliga framtidsorienterade målsättningar, samt utforskar och engagerar sig i sina livsval och framtidsplaner. På så sätt styr individen sin egen utveckling i relation till den sociala kontexten (Luyckx et al., 2008). Luyckx et al. (2008) menade också att en del är mer framtidsorienterade än andra, vilket gör att man kan komma åt meningsfull variation i de olika identitetsdimensionerna då de mäts inom domänen i fråga.

I Tabell 1 på följande sida presenteras och definieras de fem ovan nämnda identitetsdimensionerna i DIDS inom domänen för allmänna framtidsplaner samt de påståenden utifrån vilka de mäts.

Tabell 1. Identitetsdimensionerna i DIDS.

Dimension och definition (bl.a. Luyckx et al. 2008)	Påståenden i DIDS-frågeformuläret (Luyckx et al., 2008, 67, fri översättning)
<p>1) Engagemang (<i>commitment making</i>)</p> <p>Individen har gjort diverse olika livsval angående riktningen i sitt liv. Hen har engagerat sig i sina livsval (t.ex. valt studieinriktning, engagerat sig i ett parförhållande och/eller övergått till arbetslivet).</p>	<p>Jag har bestämt vilken riktning jag ämnar ta i livet Jag vet vad jag vill göra med min framtid Jag har en klar syn om min framtid Jag har gjort några beslut angående mina framtidsplaner Jag vet vad jag vill uppnå i mitt liv</p>
<p>2) Identifikation med engagemang (<i>identification with commitment</i>)</p> <p>Individen <i>identifierar</i> sig med de frågor och livsval hen redan engagerat sig i, integrerar dem som en del av sig själv och har utfört vidsträckt och djupgående utforskande. Individen har ett starkt förtroende för sina allmänna framtidsplaner.</p>	<p>Mina framtidsplaner ger mig känsla av säkerhet Mina framtidsplaner ger mig självsäkerhet Den livsväg jag har kartlagt ger mig känsla av säkerhet över mig själv Jag känner på mig att riktningen jag ämnar ta i livet kommer verkligen att passa mig Jag ger stort värde åt mina framtidsplaner</p>
<p>3) Vidsträckt utforskande (<i>exploration in breadth</i>)</p> <p>Individen har utforskat på ett brett plan och övervägt olika identitetsalternativ som hen kunde engagera sig i.</p>	<p>Jag funderar vilken riktning jag ämnar ta i livet Jag funderar mycket kring hur jag ser på min framtid Jag funderar regelbundet på en hurdan livsstil som skulle passa mig Jag funderar vad jag vill göra med mitt liv Jag funderar på vilken livsstil som skulle vara bra för mig</p>
<p>4) Djupgående utforskande (<i>exploration in depth</i>)</p> <p>Individen har djupgående funderat över de livsval som hen redan har gjort. Individen överväger de egna livsvalens mening och betydelse.</p>	<p>Jag funderar på de framtidsplaner jag har gjort Jag diskuterar regelbundet med andra människor om de framtidsplaner jag har gjort Jag funderar själv på om mina målsättningar verkligen passar mig Jag funderar regelbundet på vad andra människor tänker om den specifika riktningen jag ämnar ta i livet Jag funderar mycket på de framtidsplaner som jag strävar efter</p>
<p>5) Grubblande utforskande (<i>ruminative exploration</i>)</p> <p>Individen funderar och grubblar aktivt över sitt eget liv och kan uppleva märkbar ångest och oro över sina livsval och framtidsplaner. Hen är inte engagerad och kan uppleva missnöje och oro över sitt liv.</p>	<p>Jag letar efter riktningen jag vill ta i mitt liv Jag är tveksam över vad jag verkligen vill uppnå i livet Jag undrar vilken riktning mitt liv borde ta Jag oroar mig över vad jag vill göra med min framtid Jag har svårt att sluta fundera på vilken riktning jag vill följa i livet</p>

Strävan i DIDS är att skilja mellan utvecklingsbefrämjande och -hämmande utforskande. Grubblande utforskande utgör en dysfunktionell dimension på bekostnad av dimensionerna för engagemang. Med andra ord indikerar en hög grad av grubblande utforskande en låg grad av engagemang och identifikation med engagemang i samband med identitetsrelaterade frågor, vilket även stöds av forskningen. Studier tyder på att engagemang och identifikation med engagemang korrelerar med de två adaptiva dimensionerna för utforskande; vidsträckt och djupgående utforskande. Grubblande utforskande har vidare ett negativt samband med dimensionerna för engagemang, samt ett positivt samband med de två adaptiva dimensionerna för utforskande (Lindekilde, Lübeck & Lasgaard, 2018; Schwartz et al., 2011, 2013).

Graden av de olika identitetsdimensionerna indikerar olika identitetsstatusar. Utifrån de fem olika identitetsdimensionerna har Luyckx et al. (2008) med hjälp av klusteranalys kommit att urskilja följande identitetsstatusar: 1) uppnådd identitet (*achieved identity*), 2) lånad identitet (*foreclosure*), 3) moratorium, 4) grubblande diffus identitet (*troubled diffused identity*), 5) bekymmerslös diffus identitet (*carefree diffused identity*), och 6) odifferentierad identitet (*undifferentiated identity*). Den uppnådda identiteten och lånade identiteten utgör adaptiva identitetsstatusar. De kännetecknas av hög grad av engagemang och identifikation med engagemang samt låg grad av grubblande utforskande. Individer inom den uppnådda identiteten uppger i genomsnitt högre grad av adaptivt utforskande än de med en lånad identitet. Moratorium i sin tur kännetecknas av hög grad av vidsträckt, djupgående och grubblande utforskande, men låg grad av engagemang. Grubblande diffus identitet och bekymmerslös diffus identitet indikerar en relativt låg grad av adaptivt utforskande och engagemang. Grubblande diffus identitet kännetecknas av hög grad av grubblande utforskande, medan individer inom statusen för bekymmerslös diffus identitet uppger låg grad av grubblande utforskande och därmed verkar vara rätt så bekymmerslösa trots att de inte utforskat eller engagerat sig i identitetsrelaterade frågor. Den odifferentierade identiteten representerar individer som uppger måttlig grad av respektive identitetsdimension (Schwartz et al., 2011, 2013).

Bekymmerslös diffus identitet är det som svarar på bristen i Marcias (1966, 2007) operationalisering. Individer inom denna identitetsstatus uppger låg grad av grubblande utforskande och är i den bemärkelsen bekymmerslösa. Det har ändå visat sig att individer med bekymmerslös diffus identitet kan utgöra en riskgrupp vad gäller riskfyllt beteende

(aggressivt beteende, oskyddat samlag, olagliga rusmedel, farligt beteende i trafiken etc.). Man har lyckats uppmäta märkbara psykiska symptom hos individer med bekymmerslös diffus identitet (Crocetti et al., 2011). Bland annat Schwartz et al. (2011) har undersökt identitetsstatusar och subjektivt välbefinnande hos unga vuxna och kommit fram till att en uppnådd identitet korrelerar starkast med subjektivt välbefinnande. Bekymmerslös diffus identitet korrelerar däremot svagast. På basis av det kan man konstatera att bekymmerslöshet i förhållande till den egna framtiden inte på en individuell eller samhällsnivå är så värst hållbart (Mannerström et al., 2016). Inte minst av den orsaken är identitet ett mångfacetterat och viktigt fenomen att undersöka i dagens västerländska samhällen.

DIDS har validerats empiriskt under de senaste åren i ett flertal undersökningar, bland annat i Belgien, Turkiet, Grekland, Georgien och Finland (Luyckx et al. 2008; Mannerström et al., 2016; Mastrotheodoros & Motti-Stefanidi, 2017; Morsunbul & Cok, 2014; Pesigan, Luyckx & Alampay, 2014; Skhirtladze, Javakhishvili, Schwartz, Beyers & Luyckx, 2016). Forskarna hävdar dock, att identitet är ett fenomen där den kulturella kontextens betydelse bör beaktas allt mera. Till exempel Skhirtladze et al. (2016) har undersökt identitetsutveckling hos georgiska unga vuxna. Syftet var att tillämpa den fem-dimensionella identitetsmodellen för första gången hos ett georgiskt urval. De utgick ifrån att i ett kollektivistiskt land som Georgien är förutsättningarna för identitetsutformandet annorlunda än i mera individualistiska västerländska samhällen. En klar familjestruktur, stor betydelse av nära jämlika sociala relationer och kontakt med kärnfamiljen långt in till den tidiga vuxenåldern kan minska på möjligheterna och uppmuntran till vidsträckt utforskande och individuellt självförverkligande, som allt mera betonas och lyfts fram i västvärlden. Skhirtladze et al. (2016) kom fram till att den fem-dimensionella modellen inte kunde tillämpas på det georgiska urvalet. Således uppfann de en sex-dimensionell modell. Istället för djupgående utforskande kom de fram till två olika kluster: reflekterande utforskande på djupet (*reflective exploration in depth*) och åter reflektion av engagemang (*reconsideration of commitment*).

Mannerström, Hautamäki och Leikas (2016) har kommit fram till liknande resultat, som Skhirtladze et al. (2016) i sin ovan nämnda studie, med en sex-dimensionell DIDS-modell i en finländsk kontext. I denna undersökning ligger fokus dock på de fem olika identitetsdimensionerna i DIDS, som etablerats av Luyckx et al. (2008) i Belgien. Graden av utforskande och engagemang varierar individer emellan och DIDS erbjuder ett verktyg att un-

dersöka hur individen förhåller sig identitetsrelaterade frågor i relation till den rådande sociala kontexten. Innan jag övergår till att närmare granska vad man kommit fram till kring finländska unga vuxnas identitet i dagens läge, är det på sin plats att redogöra för övergången till vuxenhet – det vill säga de traditionella milstolparna för vuxenhet.

3 Övergången till vuxenhet

I detta kapitel redogörs för övergången till vuxenhet från ett identitets- och utvecklings-teoretiskt perspektiv. Livshändelserna som traditionellt sett utgjort viktiga milstolpar för vuxenhet presenteras, varefter en inblick i den västerländska samhällsutvecklingen och teorin om den framträdande vuxenåldern följer. Sista delen av kapitlet består av en översikt av litteraturen om dagens finländska unga vuxna, samt vad man tidigare forskat kring sambanden mellan finländska unga vuxnas identitet och traditionella milstolpar för vuxenhet.

3.1 Traditionella milstolpar för vuxenhet

Övergången till vuxenhet kännetecknas av att individen övergår från barndomens och tonårens sociala roller till vuxenlivets roller och ansvarsområden (Elder, 1985). Utifrån ett utvecklingsuppgiftsteoretiskt perspektiv sker den enskilda individens psykiska utveckling i form av kvalitativt olika faser med åldersspecifika utmaningar och krav som är kulturellt och samhälleligt strukturerade. En lyckad lösning på utvecklingsuppgifterna medför känsla av psykisk balans och gynnar till positiv vidareutveckling (Havighurst, 1948).

Robert Havighurst presenterade på 1940-talet teorin om individens personliga utveckling i ett holistiskt livscykelperspektiv. Individens utveckling utgör en process där hen genomgår olika åldersspecifika utvecklingsuppgifter som bör lösas och bygger på varandra. Havighurst (1948) resonerade att de främsta utvecklingsuppgifterna under den unga vuxenåldern (19-30 år) är att ingå ett stabilt parförhållande, bilda familj, upprätta och ta hand om en gemensam ekonomi, övergå till arbetslivet och skapa karriär, integrera sig till en social grupp, samt internalisera medborgerligt ansvar (Seiffge-Krenke & Gelhaar, 2008).

Havighurst (1948) resonerade specifikt att övergången till arbetslivet och karriären samt äktenskap och familjebildande utgör centrala utvecklingsuppgifter under ungdomsåren och den unga vuxenåldern. Eriksons (1954, 1968) psykosociala utvecklingsteori är i linje med Havighursts (1948) resonemang; efter tonårens identitetskris övergår individen till ung vuxenålder där de främsta utvecklingsuppgifterna är att ingå ett stabilt parförhållande och äktenskap samt bilda familj. Därtill menade Erikson (1954) att arbetet och karriären är av fundamental betydelse vad gäller en lyckad lösning på identitetskrisen (se kap. 2.2 *Identitet som en psykosocial utvecklingsuppgift*).

Inom forskningen har man numera framfört att övergången till vuxenlivet sker i ljuset av följande fem samhälleligt och normativt strukturerade livshändelser: (1) att övergå till självständigt boende (flytta hemifrån/barndomshemmet), (2) engagera sig i ett stabilt parförhållande och ingå äktenskap, (3) bilda familj och övergå till föräldraskap, (4) avklara studier och erhålla skolutbildning, samt (5) övergå till arbetslivet på heltid (Elder & Shanahan, 2006; Shanahan, Porfeli, Mortimer & Erikson, 2005). Respektive livshändelse indikerar att individen övergår till en ny fas under livscykeln. Det innebär en utveckling av och anpassning till nya sociala roller, som att bli student, arbetstagare, förälder med mera (Salmela-Aro et al., 2016). Enligt den traditionella synen har dessa livshändelser en signifikant betydelse för den enskilda individens psykiska utveckling och identitetsutformande. Individen utforskar och engagerar sig i olika livsval och hittar sin roll och plats i samhället (Elder & Shanahan, 2006; Erikson, 1954, 1968). Fokus i denna undersökning ligger i dessa fem livshändelser.

Det har dock skett stora förändringar i de strukturer som traditionellt sett utgjort viktiga övergångsskederna i ungdomars och unga vuxnas liv. Därmed sker övergången till vuxenhet i allt senare ålder. Till följd av detta hävdar forskarna att det blivit en mera utmanande och osäker utvecklingsuppgift att uppnå en fullbordad identitet i det nutida samhället (Coté & Levine, 2002). I nästa kapitel behandlas den västerländska samhällsutvecklingen samt hur synen på identitet och identitetsutformandet har förändrats under det senaste seklet. Detta placerar avhandlingens frågeställning i ett bredare perspektiv och belyser unga vuxnas identitetsutformande i dagens läge.

3.2 Den västerländska samhällsutvecklingen

Sociokulturellt och -historiskt har det västerländska samhället utvecklats från ett förindustriellt till ett postindustriellt informationsbaserat samhälle. Från att ha varit ett förmodernt traditionsstyrt samhälle är det senmoderna västerländska samhället allt mera avtraditionaliserat (Bauman, 2002; Giddens, 1991).

I bondesamhället, under ca 1500-1800-talet, var tradition och religion i form av normer, värderingar, riter, roller, plikter och tro starkt närvarande. Individen konstruerade sin vardag och verklighet genom att internalisera de tanke- och handlingsmönster som fanns. Mening och betydelse upplevdes genom att följa traditioner. Riktlinjerna för tänkandet och

handlandet fanns utanför individen. Individen upplevde sammanhang, konstruerade sin identitet och blev en samhällsmedlem genom att internalisera de allmänna normerna och värderingarna (Bauman, 2002). Globaliseringen tog dock fart redan under den förmoderna tidsperioden och började utmana rådande religiösa och kulturella föreställningar. I det industriella samhället på 1900-talet började människorna genom urbaniseringen och industrialiseringen röra på sig och bondesamhället avlöstes då människor började flytta till urbana områden. Staden blev centrum för ekonomi och industriell makt (Bauman, 2002; Giddens, 1991). Den protestantiska arbetsetiken med fokus i produktion slog igenom och traditionerna var inte mera så förbindande (Bauman, 2002). Det började uppstå ökad variation i rådande värderingar och ideal.

Inom identitetsforskningen har man granskat hur identiteten uppstått som en social och historisk konstruktion i samband med den västerländska samhällsutvecklingen (Bauman, 2002; Baumeister, 1987; Gergen, 1991, 1999). Baumeister (1987) redogör för hur problemet om människans inneboende potential och förverkligande utvecklades under 1900-talet. Begreppet självförverkligande (*self-actualization/self-realization*) började användas i språket, vilket tyder på att det uppkom ett behov att börja uppfylla och förverkliga sig själv. Identitetsutformandet förvandlades till ett *personligt projekt* och man började tala om ett *identitetsproblem*. Från att det inte fanns ett identitetsproblem i det tidiga bondesamhället, finns det i dagens västerländska samhällen ett krav på att individen själv gör val mellan flera olika identitetsalternativ. Ehrenberg (2010) beskriver hur individens möjlighet att *välja sitt jag* började växa fram under 1900-talet. Det uppstod ett nytt språk och ny terminologi för att beskriva och ge uttryck för den intrapsykiska verkligheten. Med andra ord är riktlinjerna i dagens västerländska samhällen inte mera klart utifrånstyrda eller färdigt givna (Bauman, 2002; Baumeister, 1987; Gergen, 1991).

I dagens västerländska samhällen har det ytterligare skett en utveckling då man övergått till ett konsumtions- och informationsbaserat marknadskapitalistiskt samhälle. Fokus har skiftat från produktion till konsumtion, då tungindustrin avtagit och man har övergått till tjänster. Marknadskapitalismen har vidare skapat nya sociala klasshierarkier och strukturer (Bauman, 2002; Ehrenberg, 2010; Giddens 1991; Schwartz et al., 2013). Dagens västerländska unga vuxna – som också kallas för Y-generationen – är födda mellan början av 1980-talet och mitten av 1990-talet. De har vuxit upp under en tidsperiod då informations- och kommunikationsteknologin har utvecklats märkbart. Speciellt under 1990-talet började

samhällets fragmentering bli starkare och synligare (Lyon, 1998). Teknologin och digitaliseringen har medfört nya sätt att kommunicera och i ett ständigt informationsflöde där individen vacklar mellan det lokala och globala i olika tid och rum (Giddens, 1991; Lyon, 1998).

Traditionellt sett har det ansetts vara viktigt för identitetsformandet att individen övergår till arbetslivet, ingår äktenskap och bildar familj. Dessa utgör centrala utvecklingsuppgifter under den unga vuxenåldern. De är centrala livsområden inom vilka unga vuxna orienterar sig och klargör sina livsval, -projekt och -mål (Salmela-Aro, Aunola & Nurmi, 2007). Erikson (1954, 1968) framförde teorin om identitetskrisen på 1950-talet, vilket blev utgångspunkten för den traditionella identitetsforskningen och dess vidareutvecklingar. Men på 1950 och -60-talet då han utförde sitt pionjärarbete för identitetsforskningen, internaliserade individen vuxenlivets roller och ansvarsområden i betydligt tidigare ålder än i dagens västerländska samhällen. Unga vuxna ingick äktenskap och blev föräldrar redan i 20 års ålder i genomsnitt. Det var få som erhöll högskoleutbildning. Männen övergick varaktigt till arbetslivet redan i slutet av tonåren, ifall inte tidigare (Arnett, 2014; Tanner & Arnett, 2009).

Numera har det i samband med den västerländska samhällsutvecklingen uppstått ett ökat samhälleligt behov av högskoleutbildning, vilket till stor del förklarar varför övergången till arbetslivet och familjebildande äger rum senare än någonsin tidigare. Speciellt kvinnors utbildnings- och arbetsmöjligheter har expanderat kraftigt. En allt större andel utbildar sig och gör karriär, istället för att ingå äktenskap och/eller bilda familj i 20 års ålder. De traditionella könsrollerna har på så sätt börjat avta. Därtill har det blivit betydligt vanligare att ha ett aktivt sexliv långt före äktenskap och familjebildning, vilket ännu i det moderna samhället på 1900-talet var tabubelagt (Arnett, 2014; Tanner & Arnett, 2009).

Även teorin om den andra demografiska transitionen (*second demographic transition*) utgår ifrån att det har skett en sociokulturell värdeförändring i och med att de sociala institutionerna och värderingarna har börjat avta i industriellt utvecklade länder efter andra världskriget. I utbyte har individcentrerade värderingar ökat i betydelse (Lesthaeghe, 2014). Teorin resonerar att framväxten av individcentrerade värderingar har medfört att samlevnad blivit vanligare, äktenskap och familjebildandet segregrats, barnlöshet som ett medvetet livsval blivit vanligare och att fertiliteten till följd av dessa förändringar har sjunkit drastiskt (Lesthaeghe, 2014; Rotkirch et al., 2017).

I enlighet med den andra demografiska transitionen har det också i en finländsk kontext visat sig att värderingarna under de senaste generationerna blivit mera individcentrerade än vad de varit på 1980-talet och tidigare (Martikainen, 2006). I en komparativ studie kunde Palmqvist, Martikainen & Rauste von Wright (2003) urskilja att det under en 15 års period (1984-1999) hade skett en märkbar förändring i finländska ungdomars värderingar. Vid slutet av 1990-talet var ungdomarnas värderingar mera individcentrerade med fokus på subjektiva upplevelser och njutningar, istället för kollektiva och sociala värderingar som var vanligare hos jämförelsekohorten i mitten på 1980-talet. Puohiniemi (2001) kom fram till liknande resultat i en omfattande longitudinell studie med fyra generationer.

Med andra ord har det visat sig att tyngdpunkten från sociala värderingar har skiftat till individcentrerade värderingar med självförverkligande och utforskande i fokus. Det egna jaget och hobbyerna ligger i centrum, istället för familj och arbete (Martikainen, 2006). Stöd åt detta ger Lis et al. (2015) studie där de undersökte singaporienska unga vuxna och kom fram till att en högre grad av materialism och betoning av subjektiva njutningar hade ett samband med mer negativa attityder gentemot äktenskap och familjebildande.

I ljuset av den västerländska samhällsutvecklingen har man således framfört att identitetsutformandet i det nutida västerländska samhället är mera kontextbundet, pågående och mångdimensionellt än vad man tidigare förespråkade. Slutprodukten av unga och unga vuxnas identitetsarbete är inte alltid engagemang i livsval och framtidsplaner, därigenom en stabil och klar enhetlig identitet (Arnett, 2014; Gergen, 1991; Mayselless & Keren, 2014). Bland annat arbetets och kärlekslivets betydelse är inte lika tydliga för dagens unga vuxna, som de varit för de tidigare generationerna. Betoningen av individuellt självförverkligande och utforskande har resulterat i att man inom forskningen har framfört att sökandet efter livets mening (*finding a meaningful life*) utgör en av dagens centrala utvecklingsuppgifter under den unga vuxenåldern (Mayselless & Keren, 2014).

I det marknadskapitalistiska västerländska samhället tolkas identiteten som en egen produkt och ett personligt projekt som är i ständig utveckling. Individen skall kunna marknadsföra och sälja sin identitet. Till exempel de framträdande sociala medierna har erbjudit nya sätt för individen att medvetet uttrycka sig själv och marknadsföra sin egen identitet (van Dijck, 2013). Man betonar att vägen till emotionell stabilitet, inre mental fred

och ett lyckligt tillstånd är att ”hitta” och ”skapa” sig själv (Bauman, 2002; Baumeister, 1987). I västvärlden har verklighetens bräckliga natur börjat yttra sig och det finns ingen predestination (Gergen, 1991, 1999). Traditionerna har avtagit och valfriheten ökat markant, vilket har bidragit med bristande riktlinjer för individen. Bland annat de sociala relationernas mångfald har gjort det utmanande att skapa ett enhetligt själv (Coté & Levine, 2002). På grund av de sociala relationernas osäkra förutsägbarhet, kan referensramen och identifikationsobjekten antas ha blivit allt mera diffusa och otydliga.

De olika samhällsförändringarna och förskjutningen på övergången till vuxenhet har medfört en teori om den *framträdande vuxenåldern*, förlängda ungdomstiden (*emerging adulthood*), som etablerats av Jeffrey Jensen Arnett (2014). Teorin är av central betydelse i den här undersökningen, varmed den presenteras till följande.

3.2.1 Den framträdande vuxenåldern

Den framträdande vuxenåldern tolkas som ett normativt livsskede i industriellt utvecklade länder, så som i Finland. Det handlar om en skild, kritisk utvecklingsperiod som inträffar vid 18–29 års ålder. Den framträdande vuxenåldern är en historisk och sociokulturell konstruktion som uppstått i samband med de samhälleliga förändringarna.

Arnett (2014, 9) menar att den framträdande vuxenåldern består av fem följande egenskaper: (1) identitetsutforskning (*identity explorations*), identifikation och utforskande av olika valmöjligheter i livet, (2) instabilitet (*instability*), (3) stark fokus mot det egna självet (*self-focus*), (4) känsla av att vara i ett mellanskede i livet (*feeling in-between*); individen upplever att hen å ena sidan inte är en tonåring mera, medan å andra sidan inte ännu vuxen heller, och (5) optimistiska upplevelsen att livet är fullt av möjligheter (*possibilities/optimism*).

What is different now is that young people are freer than they were in the past to use the intervening years, between the end of secondary school and entry into marriage and parenthood, to explore a wide range of different possible future paths. Young people of the past were reconstructed in a variety of ways, from gender roles to economics, that prevented them from using their late teens and twenties for exploration. In contrast, today's emerging adults have unprecedented freedom. (Arnett, 2014, s. 7)

Den kännetecknande utvecklingsuppgiften under den framträdande vuxenåldern är *återcentrering (recentering)*. Det innebär att individen övergår till sociala relationer med delad makt och ansvar, istället för att identifiera sig själv som fullständigt beroende av vägledning och socioemotionellt stöd. Under den framträdande vuxenåldern utforskar individen och gör sig själv medveten om olika valmöjligheter i livet, angående kärlek och arbete, utan att ännu varaktigt engagera sig. Det finns flera olika livsvägar att välja emellan, vilket innebär ett bredare spektrum av olika alternativ för dagens västerländska unga vuxna att utforska i. I slutet på den framträdande vuxenåldern börjar individen engagera sig i mera bestående relationer och vuxenlivets ansvarsområden (Arnett, 2014).

Den framträdande vuxenåldern påminner om utvecklingsfasen för tidig vuxenålder i Eriksons (1954, 1968) teori. Men till skillnad från den så kännetecknas den framträdande vuxenåldern av identitetsutforskning och återcentrering. Istället för att genomgå och lösa identitetskrisen enbart under tonåren, har tidsperioden som unga och unga vuxna ägnar åt att aktivt utforska och engagera sig i olika livsval blivit betydligt längre. Samtidigt förväntas unga vuxna internalisera och erövra nya roller i samband med övergången till vuxenlivet, som till exempel att engagera sig i ett stabilt parförhållande och/eller övergå till föräldraskap. Under den framträdande vuxenåldern ställs individen inför flera utmaningar och krav jämfört med någon annan utvecklingsperiod under livslängden (Arnett, 2014). Individen har nästan otaliga valmöjligheter i dagens läge, vilket kan resultera i en känsla av osäkerhet och ifrågasättande av de egna livsvalen. Osäkerheten och ifrågasättandet kan i sin tur minska på individens förmåga att engagera sig i sina livsval och framtidsplaner. Lågt engagemang har i ett antal undersökningar visat sig ha ett positivt samband med oro och ångest över identitetsrelaterade frågor (Crocetti et al., 2011; Schwartz et al., 2011, 2013 m.fl.).

Det finns studier som tyder på – i enlighet med Eriksons (1954, 1968) psykosociala utvecklingsteori – att nära, intima romantiska förhållanden korrelerar med högre grad av engagemang och lägre grad av utforskande i samband med identitetsrelaterade frågor. Bland annat Adamczyk och Luyckx (2015) kom i en studie med polska unga vuxna ($n=291$, 20-25 år) fram till att individer som ingått i ett stabilt parförhållande uppgav högre grad av engagemang och identifikation med engagemang än de som var singlar. Samtidigt uppgav singlarna högre grad av vidsträckt utforskande, djupgående utforskande och grubblande utforskande än de som befann sig i ett stabilt parförhållande.

Inom forskningen har man också kommit fram till att det finns en tendens att unga vuxna väljer mellan olika livsområden, det vill säga att de fokuserar och engagerar sig betydligt mera i ett livsområde istället för ett annat. Luyckx et al. (2014) har undersökt tyska unga vuxnas ($n=1873$; 18-30 år) identitet i förhållande till två olika livsområden: kärlekslivet och arbetslivet. De kom fram till att bara en liten andel (18 %) uppgav engagemang både inom kärlekslivet och också arbetslivet. En märkbar andel (37 %) uppgav engagemang enbart inom ett av dessa livsområden. De som hade ingått äktenskap uppgav högre grad av engagemang inom bägge domän, jämfört med de som var i ett öppet förhållande eller singlar. Resultaten ger ytterligare stöd för antagandet att nära och intima sociala relationer har en signifikant betydelse för identitetsutformandet.

Ytterligare har det visat sig att tidpunkten då unga vuxna uppnår de traditionella milstolparna för vuxenhet har en betydelse för hur unga vuxna förhåller sig till identitetsrelaterade frågor. Stöd åt detta ger exempelvis Kaczan och Rekosiewicz (2013) studie där de undersökte polska högskolestuderandes ($n=693$) identitet i förhållande till ålder och studieform/-intensitet. Hypotesen var att individer som är över 26 år och studerar på heltid vid universitet uppgav hög grad av utforskande, lågt engagemang samt upplever de sig vara ”på övertid” i och med att det i den åldern kan kännas att man är ”sent ute” och borde ”veta bättre” om sin framtid. Hypotesenligt kom de fram till att unga vuxna som var över 26 år och studerade på heltid vid universitet uppgav relativt hög grad av grubblande och vidsträckt utforskande samt låg grad av engagemang i samband med identitetsrelaterade frågor. Ett ytterligare fynd var att unga vuxna inom akademisk utbildning var mindre engagerade i sina livsval, jämfört med individer inom yrkesinriktad utbildning. Kaczan och Rekosiewicz (2013) konstaterar att en förklaring kan vara att yrkesinriktad utbildning leder tydligare till ett yrke, som kan tona ner på grubblandet hos unga vuxna, medan akademisk utbildning inte i dagens läge är så tydlig vad gäller framtiden och arbetslivet. Detta kan alltså ha medfört att unga vuxna fortsättningsvis grubblar och utforskar genomgående under studietiden.

Ökad grad av grubblande utforskande under den framträdande vuxenåldern har visat sig ha ett samband med depressiva symptom. Lindekilde, Lübeck och Lasgaard (2018) har undersökt unga vuxnas identitet genom att betrakta samband mellan identitetsdimensioner och depressiva symptom och ensamhet hos danska unga och unga vuxna studenter ($n=524$; 16-23 år). Som hypoteser hade de att (1) dimensionerna för engagemang och

identifikation med engagemang har ett negativt samband med depressiva symptom och ensamhet, medan (2) grubblande utforskande har ett positivt samband med depressiva symptom och ensamhet. Hypotesenligt kom de fram till att identifikation med engagemang hade ett negativt samband med depressiva symptom, medan grubblande utforskande hade ett positivt samband med depressiva symptom. Det gick dock inte att finna ett signifikant samband mellan identitetsdimensionerna och ensamhet.

Lindekilde et al. (2018) konstaterar att även om det inte går att dra slutsatser om kausaliteten indikerar resultaten ovan att identifikation med engagemang och grubblande utforskande är i nyckelposition vad gäller graden av mental ångest och depressiva symptom hos unga vuxna. Resultaten indikerar att grubblande utforskande, som kännetecknar en grubblande diffus identitet, ökar på graden av depressiva symptom och har en negativ inverkan på individens identitetsutveckling. Identifikation med engagemang i sin tur främjar positiv identitetsutveckling.

I en finländsk kontext har man kommit fram till en relativt hög grad av grubblande utforskande hos dagens unga vuxna. Vad kan det bero på? Vad berättar tidigare forskning? Till följande presenteras dagens unga vuxna i Finland närmare, samt vad man tidigare forskat kring sambanden mellan finländska ungas identitet och traditionella milstolpar för vuxenhet.

3.2.2 Unga vuxna i Finland

Finland är ett västerländskt välfärdssamhälle som enligt OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) -mätningar och statistik placerar sig högt bland de främsta inom sektorn för utbildning och kompetens. Därtill står landet högre upp än genomsnittet inom sektorerna för ekonomi och välbefinnande, arbete och inkomst, hälsa, medborgaransvar, miljö kvalitet, subjektivt välbefinnande, personlig säkerhet och skydd, sociala kontakter, samt boende och balans i arbetslivet (OECD, 2018).

I Finlands ungdomslag definieras *unga* som personer som inte ännu fyllt 29 år (Finlex, 2016). Individens lagstadgat myndig vid 18 års ålder (Finlex, 1999). Då är hen inför lagen berättigad att bestämma och ansvara för sina egna ärenden, men bör också ta hand om de skyldigheter som myndighetsåldern för med sig. Individens har rätt att bland annat ingå

äktenskap, utträda från kyrkan, rösta i politiska val, erhålla körkort, samt inhandla alkohol- och nikotinprodukter (Salmela-Aro et al., 2016).

Individuell självständighet värderas högt i Finland. Landet har ett socialförsäkringsskydd (bl.a. utbetalning av studiestöd, allmänt bostadsbidrag, statsgaranterat studielån och/eller utkomststöd) som uppmuntrar och stöder individen att flytta hemifrån och övergå till självständigt boende i tidig ung vuxenålder, ofta i samband med fortsatta studier efter andra stadiet. Det innebär att unga vuxna frigör sig från barndomshemmet tidigare än förr och är i mindre grad beroende av fullständig vägledning och socioemotionellt stöd, vilket kännetecknar den framträdande vuxenåldern (Arnett, 2014).

Jämfört med unga vuxna i flera sydeuropeiska länder flyttar finländska unga vuxna hemifrån i relativt tidig ålder (Pekkarinen & Myllyniemi, 2017; Salmela-Aro et al., 2016). Finländska kvinnor flyttar i genomsnitt i 20 års ålder hemifrån och män i 21 års ålder (Salmela-Aro et al., 2016). Ännu för 25 år sedan, i mitten på 1990-talet, bodde närmare hälften (42 %) av alla finländska unga vuxna i 20-24 års ålder hemma hos sina föräldrar eller andra signifikanta vårdare. I slutet av år 2014 hade andelen fallit till en fjärdedel (25 %) (FOS, 2015). Enligt Statistikcentralens översikt från år 2014 har utvecklingen dock börjat jämna ut sig till en fjärdedel.

Att flytta hemifrån tolkas som ett, ofta första, steg mot ökad självständighet. Det har ändå visat sig att finländska unga vuxna själva upplever att enbart övergången till självständigt boende inte i sig medför vuxenhet (Kilpeläinen, Kostiainen & Laakso, 2015). I Miljöministeriets redogörelse angående finländska unga vuxnas boende (*Toiveet ja todellisuus – Nuorten asuminen 2014*) framgår det att främsta orsaken till att finländska unga vuxna bor hemma i 18-22 års ålder är att det är förmånligare och bekvämare. Över hälften (77 %) av dem som bor kvar i barndomshemmet i tidig 20 års ålder är nöjda med sin boendeform.

Utöver individuell självständighet värderas också utbildning högt i landet. Fram till slutet av år 2016 befann sig 71 % av de som fyllt 15 år inom andra stadiets utbildning (gymnasium eller yrkesinriktad utbildning). Samma år var bara 17 % av finländska unga vuxna i 20–29 års ålder utan en andra stadiets utbildning (FOS, 2016). Efter andra stadiets grundutbildning fortsätter de flesta (85 %) i 18 års ålder med studier på högskolenivå eller övergår till arbetslivet efter andra stadiets yrkesinriktade utbildning (Salmela-Aro et al., 2016). Allmänt taget räcker inte enbart gymnasieutbildning mera som examen efter grundskolan.

Behovet av högskoleutbildning har drastiskt ökat och gymnasiet fungerar mera som en förberedande allmänbildande utbildning för fortsatta studier på tredje stadiet. Tynkkynen, Tolvanen och Salmela-Aro (2012) anger att upp till 70 % av finländska unga vuxna strävar efter en tredje stadiets högskoleutbildning (akademisk utbildning eller yrkeshögskola), vilket tyder på att utbildning värderas högt bland finländarna.

Finländska unga vuxna kombinerar ofta både studier och arbete genom att arbeta i någon form (säsongartat, på deltid/vikariat eller ordinarie) vid sidan av studierna. Ungas deltagande i arbetslivet har påverkats starkt av finanskrisen som påbörjade år 2008. Finländska ungas anställningsförhållanden präglas vanligtvis av kort varaktighet och osäkerhet (Alatalo, Mähönen & Räisänen, 2017). I sin helhet har ungas ställning på arbetsmarknaden försämrats jämfört med äldre kohorter, på grund av den långvariga recessionen på 2000-talet. År 2013 var 40 % i arbetslivet, varav över hälften (54 %) också studerade eller utförde praktik samtidigt (Salmela-Aro et al., 2016).

Den så kallade NEET (*Not in Employment, Education or Training*)-graden har sedan år 2010 ökat bland finländska unga vuxna, förutom i åldersgruppen 15-19 år. I synnerhet bland unga vuxna män i 20-24 års ålder har NEET-graden ökat (Alatalo et al., 2017). Det har väckt oro på samhällsnivå. År 2014 tillhörde 10 % av unga och unga vuxna i 15-24 års ålder NEET-gruppen (FOS, 2014). Med andra ord, de befann sig utanför arbetslivet, utbildning och militärtjänst. Det är dock viktigt att observera att individer som befinner sig inom NEET-gruppen består av och representerar flera olika grupper. Enligt Statistikcentralens översikt från år 2014 var NEET-graden som högst under sommarperioden och vid årsskiftet, vilket tyder på att det snarare handlar om kortvariga avbrott och perioder mellan studierterminer, anställningar och militärtjänst. I dessa fall tillhör unga och unga vuxna inte riskgruppen (FOS, 2014).

Bland annat den ökade graden av högskoleutbildning har lett till att finländska unga vuxna ingår äktenskap i senare ålder än någonsin förr. År 2016 var medelåldern för kvinnor som ingick första äktenskap 31.4 år och för män 33.7 år (FOS, 2016). År 2013 var till och med upp till 92 % av unga vuxna kvinnor och 96 % unga vuxna män i 20-24 års ålder ogifta. Motsvarande andel för unga vuxna i 25-29 års ålder var 70 % för kvinnor och 81 % för män (Salmela-Aro et al., 2016). Samboende är däremot en betydligt vanligare levnadsform bland finländarna i dagens läge. År 2012 befann sig drygt en tredjedel av finländska unga

vuxna män och kvinnor i 25 års ålder i samlevnad (Salmela-Aro et al., 2016). Utöver äktenskap har också familjebildandet sedan 1980-talet skjutits upp med flera år. År 2017 var fertiliteten i Finland lägre än någonsin förr. Medelåldern bland de som fick sitt första barn var 29.2 år, medan den för 10 år sedan var 28.2 år (FOS, 2017). Antalet barnfamiljer (familjer med minst ett barn som är under 18 år) har också drastiskt minskat. Detta återspeglar i huvudsak att kohorten för myndiga barn numera är större än de yngre åldersgrupperna (FOS, 2017).

I Befolkningsförbundets Familjebarmeter 2017 har Rotkirch, Tammissalo, Miettinen och Berg (2017) med hjälp av fokusgrupper och tematisk innehållsanalys undersökt finländska unga vuxnas syn och förhållningssätt till familjeliv och familjebildande. De kom fram till att de vanligaste orsakerna till unga vuxnas val att inte bilda familj är att de inte längtar efter att få barn (de har inte ”babyfeber”), att familjevardagen känns skrämmande, att arbetet och karriären är viktigare, att parförhållandet är viktigare, att de inte vill ge barnet ett dåligt liv, och att de inte vill ha/inte tycker om barn. De vanligaste förklaringarna till att unga vuxna väljer att bilda familj är i sin tur viljan att få barn, att tycka om barn, längtan att få barn/”babyfeber”, kärleken till den egna partnern, viljan att leva familjeliv, viljan att bli förälder, känslan av att ”så bör man göra”, press från släkten, samt rädslan av att ångra sig senare ifall man inte bildat familj (Rotkirch et al., 2017). Det finns alltså en klar variation i de olika motiven för finländska unga vuxnas val angående familjebildande. Det går att urskilja att det för dagens finländska unga vuxna ofta handlar om ett medvetet och aktivt val att fokusera på ett livsområde istället för ett annat. Det här ger också tidigare identitetsforskning stöd för (bl.a. Luyckx et al., 2014).

Salmela-Aro et al. (2016) har i samband med ett longitudinellt forskningsprojekt (*FinEdu – Finnish Educational Transitions*) undersökt finländska ungdomar och unga vuxna i samband med övergången till studie- och arbetslivet, med specifik fokus på övergången från grundskolan till andra stadiet och därpå följande övergångsskede från andra stadiets utbildning till arbetslivet/tredje stadiets utbildning. Utöver att majoriteten av finländska unga vuxna fortsätter att studera på högskolenivå, har utbildning och arbete följaktligen en inverkan på finländska unga vuxnas övergång till äktenskap och föräldraskap. I ett finländskt sampel ($n=182$, en del av *HELS – Helsinki Longitudinal Student Study*) kunde Salmela-Aro et al. (2016) urskilja olika livsbanor, vilka varierade i tidpunkten och hastigheten när unga vuxna övergick till vuxenlivet och uppnådde de traditionella milstolparna

för vuxenhet. Till exempel ”Snabba övergångare” (*Fast starters*) bestod av unga vuxna som övergick snabbt till vuxenlivet inom respektive livsområde. ”Tidigt partnerskap och sent föräldraskap” (*Fast partnership and late parenthood*) kännetecknades av att individen ingick i ett parförhållande under den tidiga unga vuxenåldern, men till föräldraskap relativt sent. ”Karriär och familj” (*Career and family*) kännetecknades av en traditionell övergång till vuxenlivet, det vill säga individen uppnådde de traditionella milstolparna för vuxenhet inom normativa ramar och den förväntade tidpunkten. Ett viktigt fynd var att en utdragen tid på övergången till vuxenhet korrelerade med depressiva symptom, medan en snabb eller tidsmässigt förväntad övergång korrelerade med positiva faktorer, så som subjektivt välbefinnande och optimism (Salmela-Aro et al., 2016).

I ett annat longitudinellt forskningsprojekt har Fadjukoff, Kokko och Pulkkinen (2007) undersökt finländska unga vuxnas identitet genom att granska ifall tidpunkten för övergången till vuxenlivet har ett samband med unga vuxnas identitet, speciellt upplevelsen av en uppnådd identitet. Med ett sampel på 173 kvinnor och 196 män (födda år 1959; en del av *JYLS - Jyväskylä Longitudinal Study of Personality and Social Development*) kom de fram till att unga vuxna som uppnått de traditionella milstolparna för vuxenhet inom kärleks- och familjelivet (självständigt boende, stabilt parförhållande och föräldraskap) i 27 års ålder hade en högre grad av uppnådd identitet än de som inte hade uppnått alla dessa tre milstolpar. Det korrelerade också med en högre grad av uppnådd identitet i senare livsskeden (vid 36 och 42 års ålder). Vad gäller arbetslivet kom Fadjukoff et al. (2007) fram till att en senare övergång (i 27 års ålder) till arbetslivet på heltid korrelerade också med en uppnådd identitet. Det beror dels på att de som övergick senare till arbetslivet hade erhållit en tredje stadie högstskoleutbildning, som då dragit ut på tiden. Fadjukoff et al. (2007) konstaterar utifrån sina forskningsresultat att en utdragen tid på övergången till vuxenlivet och hög grad av utforskande kan utgöra en riskfaktor för en uppnådd identitet.

I linje med dessa studier har Martikainen (2006) undersökt finländska unga vuxna och kommit fram till att nära sociala relationer korrelerar positivt med upplevelsen av livsnöje. Martikainen (2006) kunde urskilja fem olika grupper av unga vuxna inom vilka upplevelsen av livsnöje, och konstruktionen av den, skiljde åt. Kvinnor som bodde i glesbygden eller mindre kommuner och hade skapat familj var nöjdast med livet. Till näst kom män som bodde i huvudstadsregionen/andra tillväxtcentrum, var försedda med bra

yrkesmässig positioner i arbetslivet och i ett stabilt parförhållande. Den tredje gruppen bestod av högt utbildade kvinnor som bodde i huvudstadsregionen och som hade ingått äktenskap. De som var näst minst nöjda med livet var män som inte ingått äktenskap, hade en nöjaktig skolframgång och arbetarposition på yrkesnivå. De som var minst nöjda med livet var kvinnor som bodde i storstäder, hade en andra stadiets utbildning, inte ingått äktenskap eller genomgått en skilsmässa.

Utifrån resultaten konstaterar Martikainen (2006) att ett stabilt parförhållande visar sig ha ett positivt samband med finländska unga vuxnas upplevelse av livsnöje. Trots att Martikainen (2006) inte direkt undersökte finländska unga vuxnas identitet är resultaten relevanta för tematiken i denna avhandling. Upplevelsen av livsnöje korrelerar med subjektivt välbefinnande, vilket i ett antal undersökningar har påvisats ha ett positivt samband med engagemang och negativt samband med grubblande utforskande av identitetsrelaterade frågor (Crocetti et al., 2011; Schwartz et al., 2013).

Fadjukoffs et al. (2007) och Salmela-Aros et al. (2016) forskningsresultat, som presenterats ovan, ger stöd för antagandet att tidpunkten när unga vuxna uppnår de traditionella milstolparna för vuxenhet har en betydelse för individens identitet och subjektiva välbefinnande. I de senaste empiriska undersökningarna har det dock visat sig att ålder och uppnådda milstolpar inte nödvändigtvis har ett positivt samband med engagemang och negativt samband med utforskande, vilket är motstridigt med det allmänna resonemanget inom identitetsforskningen. Om identitetsutformandet tidigare tolkats som en linjär process med en slutända, argumenterar man numera med stöd av de senaste empiriska forskningsresultaten för att identitetsutveckling är en mera kontextbunden, icke-linjär och mångdimensionell process (Mannerström et al., 2019).

Mannerström et al. (2016) har tillämpat och validerat DIDS för första gången i en finländsk kontext med ett sampel på 751 unga vuxna (60.3 % kvinnor; $M_{\text{Ålder}} = 24.6$). De kunde urskilja förhållandevis lågt engagemang och märkbar osäkerhet i samband med identitetsrelaterade frågor hos finländska unga vuxna. Därtill kom de fram till att ålder hade ett icke-signifikant samband med engagemang i samplet. Det vill säga, graden av engagemang var inte högre hos individer som var äldre än genomsnittet. Det är ett tecken på att identiteten är kontextbundet, istället för att vara inprogrammerat med en slutända

som nås inom en viss ålder. En förklaring kan vara att det återspeglar det nutida samhällets marknadskapitalistiska struktur, då ständig självutveckling och självförverkligande är på ytan. Det kan med andra ord ha medfört att graden av engagemang i allmänhet blivit lägre hos unga vuxna. Denna undersökning utgår ifrån samma sampel som Mannerström et al. (2016) utgick ifrån.

Ytterligare har Mannerström, Muotka och Salmela-Aro (2019) i en färsk longitudinell studie undersökt sambanden mellan finländska unga vuxnas identitet och traditionella milstolpar för vuxenhet. Målet var att granska utvecklingen av de olika identitetsdimensionerna i DIDS över tid, samt det eventuella sambandet mellan traditionella milstolpar för vuxenhet och graden av utforskande och engagemang hos finländska unga vuxna. Mannerström et al. (2019) utgick ifrån två olika mättillfällen ($n=854$; 63 % kvinnor; T1, $M_{\text{Ålder}}=24$; T2, $M_{\text{Ålder}}=29$). De kom fram till att graden av engagemang och utforskande i allmänhet blev lägre med åldern och att framgång i utvecklingsuppgifter (uppnådda milstolpar för vuxenhet) till vissa delar hade ett samband med identitetsdimensionerna. Föräldraskap hade utöver de övriga milstolparna (självständigt boende, utbildningsrelaterad anställning på heltid, äktenskap/samboende) det starkaste predicerande sambandet med identitetsdimensionerna över tid. Inga signifikanta könsskillnader framkom. Överlag visade det sig att interaktionseffekterna var små och att uppnådda milstolpar hade ett tämligen vagt samband med graden av utforskande och engagemang i deras sampel. Därtill framgick det oförväntat att individer som hade förlorat eller övergivit en utbildningsrelaterad anställning på heltid uppgav en i genomsnitt lägre grad av grubblande utforskande. Identifikation med engagemang blev i sin tur svagare hos individer som hade uppnått en utbildningsrelaterad anställning på heltid. Detta är motsägelsefullt med den allmänna hypotesen och resonemanget inom identitetsforskningen, vad gäller arbetets betydelse för identiteten. Mannerström et al. (2019) tolkar sina resultat som ett tecken på att identitetsutformandet i dagens läge är en icke-linjär, pågående och kontextbunden process. Individen utforskar och engagerar sig i sina livsval och framtidsplaner gång på gång inom ramen för yttre omständigheter och utmaningar hen stöter på i ett ständigt föränderligt västerländskt samhälle.

Utöver de traditionella milstolparna för vuxenhet har Marttinen, Dietrich och Salmela-Aro (2016) undersökt finländska unga vuxnas identitet och samband med personliga målsättningar. De kom fram till att upp till 40 % hade i 23 års ålder ($n=577$) till en viss grad

en diffus identitet, som kännetecknas av låg grad av engagemang i samband med identitetsrelaterade frågor. Därtill uppgav individer med diffus identitet i 23-25 års ålder färre personliga målsättningar och bekymmer inom kärlekslivet, jämfört med individer i de övriga identitetsstatusarna som Marttinen et al. (2016) kunde urskilja. Istället för förhållanderelaterade målsättningar hade individer med diffus identitet mera själv-fokuserade bekymmer gällande livsstil, fritid och hobbyer, samt överlag färre utvecklingsuppgiftsrelaterade personliga målsättningar och bekymmer i 23-25 års ålder. Enligt Marttinen et al. (2016) tyder resultaten på att det är utmanande för individer med en diffus identitet att inta en aktiv roll och fastställa utvecklingsuppgiftsrelaterade personliga målsättningar, och att deras personliga målsättningar och bekymmer återspeglar identitetsutformandet som en kamp och ständigt utforskande.

Få undersökningar har hittills granskat finländska unga vuxnas identitet mera specifikt med hjälp av DIDS, samt på så sätt kastat ljus över sambanden mellan identitetsdimensioner och traditionella milstolpar för vuxenhet. Det är först nyligen man forskat kring dessa samband. Det finns alltså inte ännu så många studier utifrån vilka det skulle gå att dra långt gående slutsatser om graden av utforskande och engagemang i allmänna framtidsplaner hos finländska unga vuxna i dagens läge. Således ligger intresset i denna undersökning i att ta en närmare inblick i detta, varmed det nu är dags att presentera problemformuleringen, forskningsfrågorna och hypoteserna.

4 Den här undersökningen

4.1 Problemformulering

Identitet uppfattas allmänt vara det som ger individen känsla av mening och kontinuitet i vardagen. Enligt Eriksons (1954, 1968) klassiska psykosociala utvecklingsteori utgör identitetskrisen ungdomsårens viktigaste utvecklingsuppgift. Vid en lyckad lösning på identitetskrisen hittar individen sin roll och plats i samhället samt övergår till tidig vuxenålder, som medför nya utmaningar och åldersspecifika särdrag (se kap. 2.2 *Identitet som en psykosocial utvecklingsuppgift*). Inom forskningen har man framfört att övergången från tonåren till vuxenhet sker i ljuset av olika normativt och samhälleligt strukturerade utvecklingsreglerande livshändelser – de s.k. traditionella milstolparna för vuxenhet – som t.ex. att ingå ett stabilt parförhållande och föräldraskap (se kap. 3.1 *Traditionella milstolpar för vuxenhet*). Respektive milstolpe indikerar att individen övergår i en ny livsfas och anpassar sig till nya sociala roller (Elder & Shanahan, 2006; Havighurst, 1948; Salmela-Aro et al., 2016). Individen utforskar och engagerar sig i olika livsval, hittar sin roll och plats i samhället. Traditionellt sett har dessa milstolpar en signifikant betydelse för den enskilda individens psykiska utveckling och identitet.

Den västerländska samhällsutvecklingen har dock bidragit med märkbara sociala, strukturella och ekonomiska förändringar, som medfört att utvecklingsuppgifter som tidigare varit normativt strukturerade blivit allt mera på den enskilda individens eget ansvar att lösa. Dagens unga och unga vuxna befinner sig i ett korstryck som uppstår av de rådande utvecklingsmässiga och sociokulturella kraven. Teorin om den framträdande vuxenåldern återspeglar unga vuxnas identitetsutformande i det nutida samhället (Arnett, 2014; Tanner & Arnett, 2009). Det är en livsfas som kännetecknas av identitetsutforskning, instabilitet, själv-fokus, känsla av vara i ett mellanskede i livet, samt optimism och känsla av att livet är fullt av möjligheter (se kap. 3.2.1 *Den framträdande vuxenåldern*). I ljuset av den västerländska samhällsutvecklingen och teorin om den andra demografiska transitionen (Lesthaeghe, 2014) har tyngdpunkten i dagens västerländska samhällen skiftat från sociala värderingar till individcentrerade värderingar, där självförverkligande och utforskande är i fokus. I samband med individcentrerade värderingar ligger det egna jaget och hobbyer i centrum, istället för familj och arbete som ännu i samband med de tidigare generationerna var normativt.

All identitetsutforskande är dock inte enbart negativt för individen. DIDS-mätinstrumentet (Luyckx et al., 2005, 2006, 2008) utvecklades för att skilja åt utvecklingsfrämjande och utvecklingshämmande utforskande (se kap. 2.4 *DIDS: Mätning av identitetsdimensioner*). I enlighet med Marcias tidiga teoretiska riktlinjer (1966) uppfyller individen kraven för en uppnådd identitetsstatus förutsatt att hen genomgått fasen för moratorium (m.a.o. identitetskrisen) som kännetecknas av hög grad av både adaptivt och grubblande utforskande (se kap. 2.3 *Identitetsdimensioner och -statusar*). Trots det har det i samband med tidigare empiriska studier visat sig att graden av grubblande utforskande är relativt hög, samt graden av engagemang relativt låg hos dagens finländska unga vuxna (t.o.m. upp till 40 % hade en diffus identitet i ett stickprov). Både graden av utforskande och också engagemang har visat sig i allmänhet bli lägre med åldern (Mannerström et al., 2016; Marttinen et al., 2016). Finländska unga vuxna grubblar samt tvivlar på riktningen i sitt liv och litar inte på framtiden. En hög grad av grubblande utforskande och lågt engagemang indikerar en grubblande diffus identitet, vilket korrelerar med psykisk ohälsa; bland annat depressiva symptom, utbrändhet och missnöje med livet (Lindekilde et al., 2018; Marttinen et al., 2016; Schwartz et al., 2011 m.fl.).

Vad ligger i bakgrunden till att finländska unga vuxna grubblar och tvivlar på riktningen i livet? Inom forskningen finns det inte ännu ett uttömmande svar på detta och det råder klart att det handlar om ett mångfacetterat och komplext fenomen. En infallsvinkel till frågan är att granska den västerländska samhällsutvecklingen och de strukturella förändringar som skett under det senaste seklet; det vill säga det eventuella sambandet mellan traditionella milstolpar för vuxenhet och identitetsdimensioner hos dagens unga vuxna. Nyligen kom Mannerström et al. (2019) i en longitudinell studie fram till att uppnådda milstolpar för vuxenhet delvis hade ett samband med identitetsutveckling över tid hos finländska unga vuxna. Föräldraskap hade det starkaste positiva sambandet med identitetsdimensionerna jämfört med de övriga milstolparna.

Intresset i denna undersökning ligger i att granska ifall det går att hitta ett samband mellan traditionella milstolpar för vuxenhet och graden av utforskande av och engagemang i allmänna framtidsplaner hos finländska unga vuxna. Därtill är intresset att granska vilken av milstolparna under kontroll av de övriga har det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna. Uppger unga vuxna som arbetar/studerar i genomsnitt högre grad av engagemang i samband sina livsval och allmänna framtidsplaner än arbetslösa? Finns det en

signifikant skillnad mellan dem som befinner sig i äktenskap/samboende och dem som inte gör det? Har föräldraskap ett starkare samband med identitetsdimensionerna än de övriga milstolparna? Finns det skillnader i relation till kön och ålder? Härmed presenteras undersökningens forskningsfrågor och hypoteser.

4.2 Forskningsfrågor och hypoteser

Syftet med denna undersökning är att granska sambandet mellan traditionella milstolpar för vuxenhet och identitetsdimensioner hos finländska unga vuxna. Milstolparna som granskas är:

- 1) *Boendeform*. Har individen övergått till självständigt boende (flyttat hemifrån/barndomshemmet)?
- 2) *Parförhållandestatus*. Har individen ingått ett stabilt parförhållande (äktenskap/samboende)?
- 3) *Familjeform*. Har individen övergått till föräldraskap?
- 4) *Utbildning*. Har individen avslutat sina studier (andra stadiets yrkesutbildning eller högre)?
- 5) *Huvudsaklig aktivitet*. Har individen övergått till arbetslivet på heltid/är hen studerande?

Målet är att undersöka och analysera det eventuella sambandet mellan de olika milstolparna för vuxenhet och identitetsdimensionerna i DIDS: engagemang, identifikation med engagemang, vidsträckt utforskande, djupgående utforskande och grubblande utforskande. Därtill inkluderas variablerna kön och ålder i analysen som kontrollvariabler. Syftet är att undersöka sambanden genom att beakta de olika milstolparna, kön och ålder samtidigt. Predicerar någon av dessa en proportionellt större andel av den möjliga variansen i de olika identitetsdimensionerna än de övriga? Intresset ligger i att granska om det går att finna liknande resultat som man nyligen inom forskningen kommit fram till.

Forskningsfrågorna är således följande:

F1. Varierar graden av de olika identitetsdimensionerna hos finländska unga vuxna, i relation till ålder, kön och de traditionella milstolparna för vuxenhet?

F2. Har föräldraskap och därefter arbete/studier på heltid ett starkare positivt samband med engagemang och starkare negativt samband med grubblande utforskande än de övriga milstolparna?

Utifrån forskningsfrågorna fastställs ett antal hypoteser. Statistiken och tidigare forskning över finländarna påvisar att det finns skillnader i tidpunkten när unga vuxna uppnår de traditionella milstolparna för vuxenhet (Fadjukoff et al., 2007; Salmela-Aro et al., 2016). Ålder har visat sig ha ett negativt samband med utforskande, men ett icke-signifikant samband med engagemang (Mannerström et al., 2016, 2019). I samband med den första forskningsfrågan är den första hypotesen således att (H1a) ålder har ett negativt samband med adaptivt och grubblande utforskande och (H1b) ett icke-signifikant samband med dimensionerna för engagemang. I linje med tidigare forskning (Kroger, 2007) blir den andra hypotesen att (H2) det inte framkommer signifikanta könsskillnader.

Inom identitetsforskningen har det vidare visat sig att nära intima sociala relationer har ett positivt samband med engagemang i identitetsrelaterade frågor och ett negativt samband med grubblande utforskande (bl.a. Adamczyk & Luyckx, 2015; Luyckx et al., 2014). Därmed är den tredje hypotesen att (H3a) äktenskap/samboende har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang och (H3b) ett negativt samband med grubblande utforskande.

Likaså har det visat sig att en utbildningsrelaterad anställning på heltid har ett samband med identitetsdimensionerna (Mannerström et al., 2019), varmed den fjärde hypotesen är att (H4a) arbete/studier på heltid har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang och (H4b) ett negativt samband med grubblande utforskande. Både de som studerar på heltid och de som är i arbetslivet på heltid placeras inom samma kategori, dels på grund av metodtekniska skäl men också ett teoretiskt resonemang. Studier och utbildning kan i de flesta fallen antas leda till yrkesmässig mognad och kompetens samt lyckad senare övergång till arbetslivet på heltid. Arbetslöshet däremot kan antas korrelera med

högre grad av utforskande och lägre grad av engagemang i samband med identitetsrelaterade frågor.

I enlighet med Eriksons (1954, 1968) klassiska utvecklingsteori är övergången till föräldraskap en av de viktigaste utvecklingsuppgifterna under ung vuxenålder. Den femte hypotesen är således utgående ifrån tidigare forskning (Fadjukoff et al., 2007; Mannerström et al., 201; Salmela-Aro et al., 2016) att (H5a) föräldraskap har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang och (H5b) ett negativt samband med grubblande utforskande

I Finland värderas utbildning högt och majoriteten (70 %) av unga vuxna siktar på en tredje stadiets utbildning (Tynkkynen et al., 2012). Den sjätte hypotesen blir på så sätt att (H6a) avklarade studier har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang och (H6b) ett negativt samband med adaptivt och grubblande utforskande. Därtill värderas individuell självständighet högt i landet och finländska unga vuxna flyttar hemifrån relativt tidigt, ofta i samband med övergången till studier på tredje stadiet/arbetslivet. Tidigare forskning ger dock inte hållbart stöd för antagandet att självständigt boende skulle ha ett signifikant samband med de olika identitetsdimensionerna. Därmed blir den sjunde hypotesen att (H7) självständigt boende har ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna.

Slutligen, tidigare forskning ger stöd för att föräldraskap under kontroll av de övriga milstolparna har det starkaste positiva sambandet med engagemang samt det starkaste negativa sambandet med grubblande utforskande över tid (Mannerström et al., 2019). Därmed formuleras den åttonde och sista hypotesen utifrån den andra forskningsfrågan som att (H8) föräldraskap och därefter arbete/studier på heltid har ett starkare positivt samband med dimensionerna för engagemang och ett starkare negativt samband med grubblande utforskande än de övriga milstolparna. Hypoteserna är sammanställda i Tabell 2 på följande sida.

Tabell 2. Hypoteser.

Hypotes	
H1a.	Ålder har ett negativt samband med adaptivt och grubblande utforskande
H1b.	Ålder har ett icke-signifikant samband med dimensionerna för engagemang
H2.	Kön har ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna
H3a.	Äktenskap/samboende har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang
H3b.	Äktenskap/samboende har ett negativt samband med grubblande utforskande
H4a.	Arbete/studier på heltid har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang
H4b.	Arbete/studier på heltid har ett negativt samband med grubblande utforskande
H5a.	Föräldraskap har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang
H5b.	Föräldraskap har ett negativt samband med grubblande utforskande
H6a.	Avklarade studier har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang
H6b.	Avklarade studier har ett negativt samband med adaptivt och grubblande utforskande
H7.	Självständigt boende har ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna
H8.	Föräldraskap och därefter arbete/studier på heltid har ett starkare positivt samband med dimensionerna för engagemang och starkare negativt samband med grubblande utforskande än de övriga milstolparna

5 Metod

5.1 Material och sampel

Undersökningen utgör en tvärsnittsstudie. Forskningsmaterialet består av en online-enkätundersökning (*Survey*) som genomfördes år 2015-2016 av företaget Norstat, som specialiserat sig på forskning och enkätundersökningar. Jan-Erik Lönnqvist och Rasmus Mannerström vid Helsingfors Universitet ansvarade för materialinsamlingen och korrespondensen med Norstat.

Materialet utgör en del av ett tvärsnittssampel som samlats in under tre olika mättillfällen år 2015-2016: (1) mars-april 2015, (2) maj 2015 och (3) januari 2016. Efter varje omgång levererade Norstat en anonym datafil åt forskarna vid Helsingfors Universitet. Fördelen med tvärsnittsstudier är att de kan ge en omfattande och bred täckning av ett specifikt område som undersöks under en viss tidpunkt (Cozby & Bates, 2012). Syftet med datainsamlingsmetoden var därmed att komma åt ett så stort, representativt och jämt könsfördelat sampel som möjligt.

I den här undersökningen används data från det första mättillfället (mars-april 2015) där de relevanta variablerna mätts. Samplet består av finländska unga vuxna ($n=751$; 60.3 % kvinnor) i åldern 18-29. Frågorna behandlade respondenternas dåvarande livssituation angående boende- och familjeform, huvudsakliga aktivitet, utbildningsnivå, inkomstnivå, politiska engagemang, värderingar och identitet. Medelåldern var 24.6 år ($sd=3.2$, 18-29 år). 40 % var studerande, 39 % befann sig i arbetslivet, 10 % var arbetslösa och 1 % fungerade som privata företagare. 91 % bodde i storstäder eller nära en storstad. Hälften (50 %) rapporterade att de hade ingått äktenskap och/eller var samboende. 13 % hade barn och 36 % hade uppnått en akademisk högskoleutbildning.

Norstat har samlat in datat online genom en webpanel som består av tusentals frivilliga respondenter. Respondenterna har rekryterats till webpanelen genom en personlig inbjudan och webpanelen används endast för forskningssyften. För att försäkra att respondenterna verkligen vill och är intresserade av att delta i olika undersökningar tillämpar Norstat dubbel opt-in (dubbel bekräftelse) i deras rekryteringsprocess (Norstat, 2019). I gengäld för deltagandet i olika undersökningar erhåller respondenterna en marginell kompensation.

Undersökningen följer Forskningsetiska delegationens (TENK) riktlinjer (2009): att respektera självbestämmanderätten hos respondenterna, undvika skada samt beakta integritets- och dataskydd. Respondenterna deltog frivilligt och gav sitt informerade samtycke. All svarsdata samlades in anonymt. Inga personuppgifter efterfrågades och det går inte att känna igen enskilda individer utifrån svarsdatat. Jag hade inte tillgång till respondenternas personuppgifter, eftersom Norstat inte samlat in dem och de är inte relevanta för undersökningen. Men trots att enskilda individer inte kan identifieras och resultaten presenteras statistiskt, bevarades och arkiverades svarsuppgifterna noggrant och konfidentiellt genomgående under hela processen.

5.3 Mätinstrument

Identiteten mättes med hjälp av DIDS-mätinstrumentet som etablerats av Luyckx et al. (2005, 2006, 2008) i Belgien. Det är en vidareutveckling av Marcias (1966) inflytelserika identitetsstatusparadigm (se kap. 2.4 *DIDS: Mätning av identitetsdimensioner*). DIDS mäter identiteten på basis av fem olika identitetsdimensioner, med hjälp av 25 olika påståenden (se Bilaga 1: punkterna 107-131 och Tabell 1 på s. 14). Respektive identitetsdimension mättes utifrån fem olika påståenden med en Likert -skala från 1 (instämmer inte alls) till 5 (instämmer helt). Identitetsdimensionerna utgör de beroende variablerna i den här undersökningen.

Identiteten mättes inom domänen för allmänna framtidsplaner. De olika dimensionerna i DIDS uttrycks exempelvis som följande (fri översättning): 1) engagemang: "Olen päättänyt minkä suunnan aion ottaa elämässäni" (*Jag har valt den riktning jag ämnar ta i livet*), 2) identifikation med engagemang: "Tulevaisuudensuunnitelmani vastaavat todellisia kiinnostuksen kohteitani ja arvojeni" (*Mina framtidsplaner motsvarar mina verkliga intressen och värderingar*), 3) vidsträckt utforskande: "Ajattelen eri asioita joita voisin tulevaisuudessa tehdä" (*Jag funderar på olika saker jag i framtiden kunde göra*), 4) djupgående utforskande: "Mietin jo tehtyjä tulevaisuudensuunnitelmiani" (*Jag funderar på de framtidsplaner som jag redan har gjort*), 5) grubblande utforskande: "Mietiskelen jatkuvasti suuntaa jonka elämäni tulisi ottaa" (*Jag funderar ständigt vilken riktning mitt liv borde ta*).

DIDS översattes till online-enkäten från engelska till finska av personal vid Helsingfors Universitet (Mannerström, Hautamäki & Leikas, 2016). Därutöver utfördes en kontroll-översättning av en utomstående person som inte hade tillgång till den ursprungliga versionen.

De traditionella milstolparna för vuxenhet utgör de oberoende variablerna i denna undersökning. Milstolparna mättes som oordnade kategoriska variabler (se Bilaga 1: punkt 3., 7. och 12.). Frågorna som ställdes i online-enkäten var (fri översättning):

- *Vad är din boende- och familjeform?*
  - a) Ensamboende (också studentbostad)
  - b) Ingått äktenskap eller samboende, utan barn
  - c) Ingått äktenskap eller samboende, med barn
  - d) Ensamstående förälder
  - e) Bor hemma hos föräldrar/äldre/annan vårdare
  - f) Annan boende- och familjeform
  - g) Inget svar

- *Vad är din huvudsakliga aktivitet för tillfället?*
  - a) Studerande
  - b) Lönearbetare
  - c) Företagare
  - d) Arbetslös
  - e) Föräldraledig
  - f) Arbetspraktikant
  - g) Någon annan, vilken?
  - h) Inget svar

- *Vilken är din högsta utbildning?*
  - a) Grundskola
  - b) Student (gymnasium)
  - c) Andra stadiets yrkesinriktade utbildning
  - d) Yrkeshögskoleexamen
  - e) Akademisk utbildning
  - f) Ingen av de ovan nämnda

För att kunna testa de fastställda hypoteserna gjordes en åtskillnad inom respektive oberoende variabel mellan dem som hade uppnått milstolpen, ifrån dem som inte hade uppnått milstolpen. Därmed delades respondenterna in i två grupper, till följd av att de passade in i svars-kategorin ”Ja” eller ”Nej” vid respektive variabel (t.ex. ”*Har individen övergått till*

arbetslivet/är hen studerande?”). Kodningen utfördes enligt egen bedömning. Det framkom också bortfall, eftersom alla inte passade in i kategoriseringen på basis av svarsalternativen i online-enkäten. Grupperna kodades med det numeriska värdet ”Nej”=1 och ”Ja”=2.

Respondenterna grupperades inom de olika variablerna enligt följande:

1) Boendeform

(Har individen övergått till självständigt boende; flyttat hemifrån?)

Ja (n=622)

- Ensamboende (också studentbostad)
- Ingått äktenskap eller samboende, utan barn
- Ingått äktenskap eller samboende, med barn
- Ensamstående förälder

Nej (n=97)

- Bor hemma hos föräldrar/äldre/annan signifikant vårdare

Bortfall (n=32)

- Annan boende- och familjeform
- Inget svar

2) Parförhållandestatus

(Har individen ingått ett stabilt parförhållande; äktenskap/samboende?)

Ja (n=374)

- Ingått äktenskap eller samboende, utan barn
- Ingått äktenskap eller samboende, med barn

Nej (n=372)

- Ensamboende (också studentbostad)
- Ensamstående förälder
- Bor hemma hos föräldrar/äldre/annan vårdare
- Annan boende- och familjeform

Bortfall (n=5)

- Inget svar

3) Familjeform

(Har individen övergått till föräldraskap?)

Ja (n=95)

- Ingått äktenskap eller samboende, med barn
- Ensamstående förälder

Nej (n=651)

- Ensamboende (också studentbostad)
- Ingått äktenskap eller samboende, utan barn
- Bor hemma hos föräldrar/äldre/annan vårdare
- Annan boende- och familjeform

Bortfall (n=5)

- Inget svar

4) Utbildning

(Har individen avklarat sina studier; andra stadiets yrkesinriktade utbildning eller högre?)

Ja (n=456)

- Andra stadiets yrkesinriktade utbildning
- Yrkeshögskoleexamen
- Akademisk utbildning

Nej (n=292)

- Grundskola
- Student (gymnasium)

Bortfall (n=3)

- Ingen av de ovan nämnda

5) Huvudsaklig aktivitet

(Har individen övergått till arbetslivet/är hen studerande på heltid?)

Ja (n=612)

- Lönearbetare
- Företagare
- Studerande
- Arbetspraktikant

Nej (n=78)

- Arbetslös

Bortfall (n=61)

- Någon annan, vilken?
- Inget svar
- Föräldraledig

I samband med variabeln parförhållandestatus avses i den här undersökningen att individer som hade ingått äktenskap mera specifikt också under svarstillfället var gifta. Detta innefattar alltså inte individer som eventuellt tidigare i livet ingått äktenskap, men genomgått skilsmässa därefter. Med andra ord, individer som under svarstillfället inte var gifta tolkades som att de *inte* hade uppnått milstolpen i fråga.

5.4 Analysmetod

Undersökningens främsta analysmetod var multipel linjär regressionsanalys (*Multiple linear regression analysis*). Det är en metod med hjälp av vilken man kan undersöka om det finns ett statistiskt samband mellan en beroende variabel och två eller flera oberoende variabler/prediktorvariabler. Regressionsanalysen granskar den eventuella förklaringsgraden olika oberoende prediktorvariabler har på variationen i beroende variabeln, samt vilken av de oberoende variablerna har den största förklaringsgraden under kontroll av de övriga variablerna (Borg & Westerlund, 2010; Pallant, 2007).

Analysen utfördes med statistikprogrammet SPSS (*Statistical Package for the Social Sciences*). För att kunna granska ifall ålder, kön och de olika milstolparna för vuxenhet (oberoende variabler/prediktorvariabler) har ett samband med DIDS-dimensionerna (beroende variabler) utfördes en multipel linjär regressionsanalys med .05, .01 och .001 signifikansnivåer för respektive identitetsdimension.

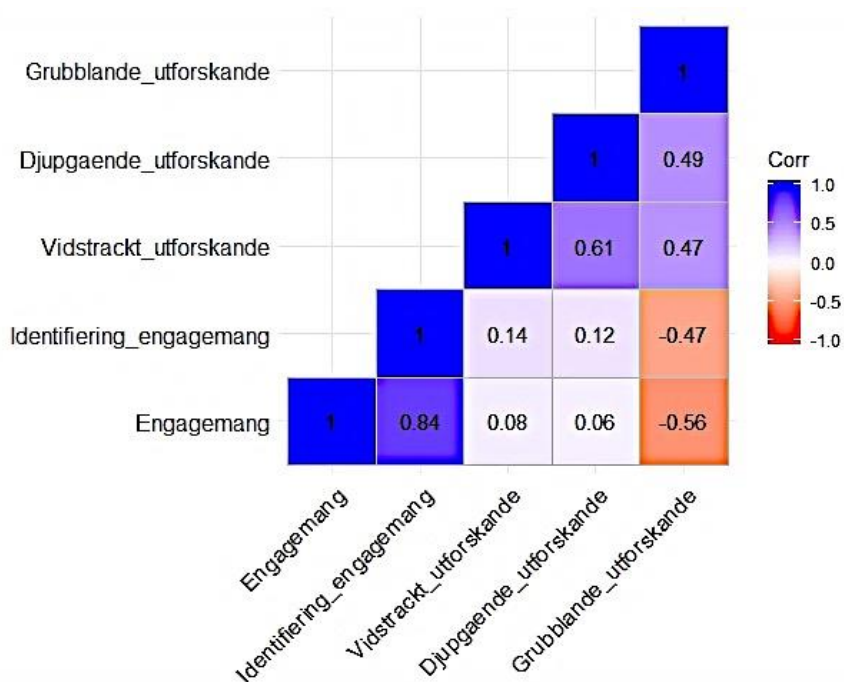
6 Resultat

De fem olika identitetsdimensionerna mättes deskriptivt som följande: engagemang ($M=3.50$, $sd=.92$), identifikation med engagemang ($M=3.42$, $sd=.80$), vidsträckt utforskande ($M=3.55$, $sd=.72$), djupgående utforskande ($M=3.24$, $sd=.63$) och grubblande utforskande ($M=3.00$, $sd=.90$).

Alfakoefficienterna för reliabiliteten i identitetsdimensionerna blev .92 (engagemang), .88 (identifikation med engagemang), .79 (vidsträckt utforskande), .58 (djupgående utforskande) och .83 (grubblande utforskande). För djupgående utforskande blev reliabilitetsvärdet lägre än vad man i tidigare undersökningar kommit fram till (Luyckx et al., 2008; Mannerström et al., 2016, 2019; Schwartz et al. 2011), men för övrigt är dessa värden i linje med tidigare empiri.

I enlighet med tidigare studier gick det också att hitta ett positivt samband (Pearsons korrelationskoefficient) mellan dimensionerna för engagemang och de två adaptiva dimensionerna för utforskande, bortsett sambandet mellan engagemang och djupgående utforskande som förblev icke-signifikant ($p > .05$). Grubblande utforskande hade ett negativt samband med dimensionerna för engagemang samt ett positivt samband med de två adaptiva dimensionerna för utforskande (Figur 1).

Figur 1. Korrelationsmatris över sambanden mellan de olika identitetsdimensionerna.

I huvudanalysen genomfördes en multipel linjär regressionsanalys för respektive identitetsdimension. Syftet var att granska ifall skillnaderna i identitetsdimensionerna i relation till ålder, kön och uppnådda milstolpar för vuxenhet (äktenskap/samboende, föräldraskap, utbildning, arbete/studier på heltid och självständigt boende) signifikant varierade, samt vilka variabler under kontroll av de övriga hade det starkaste sambandet. Från Tabellerna 3-7 kan man avläsa regressionskoefficienterna för dessa samband. Regressionsmodellerna är hierarkiska, inklusive två olika modeller där ålder och kön kontrolleras. De oberoende variablerna är dikotoma, varmed ostandardiserade regressionskoefficienter rapporteras. Det är mer fördelaktigt att tolka skillnaderna i medelvärdena mellan de olika grupperna på basis av hur materialet är kodat.

Till följande presenteras varsin regressionsmodell med konkluderande slutsatser. Därefter följer en sammanfattande genomgång och granskning av de fastställda forskningsfrågorna och hypoteserna.

Tabell 3. Regressionsmodellen för beroende variabeln Engagemang.

	Modell 1	Modell 2
Kön	-.01	-.07
Ålder	.03	.03
Äktenskap/samboende		.25*
Föräldraskap		.29
Avklarade studier		-.06
Arbete/studier på heltid		.54***
Självständigt boende		-.22
<i>F</i>	1.4	4.41***
<i>R</i> ²	.01	0.8

Kön: 1=man/2=kvinn

Uppnådda milstolpar (Parförhållande, Familj, Utbildning, Arbete/studier, Boendeform): 1=nej/2=ja

Notera. Tabellen visar ostandardiserade regressionskoefficienter.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabell 3 visar att äktenskap/samboende och arbete/studier på heltid har ett signifikant positivt samband med engagemang. Kön, ålder, föräldraskap, avklarade studier och självständigt boende har ett icke-signifikant samband med engagemang i samplet.

Tabell 4. Regressionsmodellen för beroende variabeln Identifikation med engagemang.

	Modell 1	Modell 2
Kön	.06	.03
Ålder	.02	.01
Äktenskap/samboende		.23**
Föräldraskap		.24
Avklarade studier		.04
Arbete/studier på heltid		.36**
Självständigt boende		-.23
<i>F</i>	.88	3.23**
<i>R</i> ²	.01	.06

Kön: 1=man/2=kvinna

Uppnådda milstolpar (Parförhållande, Familj, Utbildning, Arbete/studier, Boendeform): 1=nej/2=ja

Notera. Tabellen visar ostandardiserade regressionskoefficienter.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Från Tabell 4 kan man avläsa att äktenskap/samboende och arbete/studier på heltid har ett signifikant positivt samband med identifikation med engagemang. Kön, ålder, föräldraskap, avklarade studier och självständigt boende har ett icke-signifikant samband med identifikation med engagemang.

Tabell 5. Regressionsmodellen för beroende variabeln Vidsträckt utforskande.

	Modell 1	Modell 2
Kön	-.08	-.06
Ålder	-.02	-.02
Äktenskap/samboende		-.09
Föräldraskap		.17
Avklarade studier		.12
Arbete/studier på heltid		.10
Självständigt boende		-.02
<i>F</i>	1.56	1.08
<i>R</i> ²	.01	.02

Kön: 1=man/2=kvinna

Uppnådda milstolpar (Parförhållande, Familj, Utbildning, Arbete/studier, Boendeform): 1=nej/2=ja

Notera. Tabellen visar ostandardiserade regressionskoefficienter.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

I Tabell 5 förblir hela regressionsmodellen för beroende variabeln vidsträckt utforskande icke-signifikant ($p > .05$). Därmed är också sambanden mellan uppnådda milstolpar och

vidsträckt utforskande icke-signifikanta. Utifrån detta sampel går det alltså inte att dra några slutsatser om variationen i graden av vidsträckt utforskande, i relation till uppnådda milstolpar för vuxenhet.

Tabell 6. Regressionsmodellen för beroende variabeln Djupgående utforskande.

	Modell 1	Modell 2
Kön	.10	.12
Ålder	-.04**	-.05**
Äktenskap/samboende		-.09
Föräldraskap		.15
Avklarade studier		.13
Arbete/studier på heltid		.09
Självständigt boende		.02
<i>F</i>	7.57***	2.93**
<i>R</i> ²	.04	.05

Kön: 1=man/2=kvinna

Uppnådda livshändelser (Parförhållande, Familj, Utbildning, Arbete/studier, Boendeform): 1=nej/2=ja

Notera. Tabellen visar ostandardiserade regressionskoefficienter.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabell 6 visar att ålder har ett signifikant negativt samband med djupgående utforskande. Alfakoefficienten för djupgående utforskande var dock låg (.58), varmed sambandet mellan ålder och djupgående utforskande inte är reliabelt. Därtill förblir de övriga sambanden icke-signifikanta.

Tabell 7. Regressionsmodellen för beroende variabeln Grubblande utforskande.

	Modell 1	Modell 2
Kön	-.05	.02
Ålder	-.05**	-.05*
Äktenskap/samboende		-.30**
Föräldraskap		.05
Avklarade studier		.10
Arbete/studier på heltid		-.40**
Självständigt boende		.04
<i>F</i>	5.03**	4.26**
<i>R</i> ²	.02	.06

Kön: 1=man/2=kvinna

Uppnådda livshändelser (Parförhållande, Familj, Utbildning, Arbete/studier, Boendeform): 1=nej/2=ja

Notera. Tabellen visar ostandardiserade regressionskoefficienter.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Från Tabell 7 kan man vidare avläsa att ålder, äktenskap/samboende och arbete/studier har ett signifikant negativt samband med grubblande utforskande. Kön, föräldraskap, avklarade studier och självständigt boende däremot, har ett icke-signifikant samband med grubblande utforskande.

Sammanfattningsvis får forskningsfrågorna och hypoteserna varierande stöd utifrån resultaten i undersökningen. I samband med den första forskningsfrågan (F1. *Varierar graden av de olika identitetsdimensionerna hos finländska unga vuxna, i relation till ålder, kön och de traditionella milstolparna för vuxenhet?*) framgick det att ålder (H1a-b) hade ett negativt samband med djupgående utforskande (Tabell 6), om än sambandet var icke-reliabelt på grund av den låga alfakoefficienten. Därtill visade det sig hypotesenligt att individer med högre ålder uppgav i genomsnitt lägre grad av grubblande utforskande (Tabell 7), vilket bekräftar H1a (*Ålder har ett negativt samband med adaptivt och grubblande utforskande*) delvis. Skillnaderna i de övriga dimensionerna förblev icke-signifikanta, vilket bekräftar H1b (*Ålder har ett icke-signifikant samband med dimensionerna för engagemang*) men förkastar H1a till den delen att det inte gick att hitta ett samband mellan ålder och adaptivt utforskande. Utöver ålder bekräftas också H2 (*Kön har ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna*), det vill säga inga könsspecifika skillnader framkom.

H3a (*Äktenskap/samboende har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang*) får stöd. Det vill säga, de som befann sig i äktenskap/var samboende uppgav i genomsnitt högre grad av engagemang (Tabell 3) och identifikation med engagemang (Tabell 4) i allmänna framtidsplaner, än de som inte hade ingått äktenskap/var samboende. H3b (*Äktenskap/samboende har ett negativt samband med grubblande utforskande*) bekräftas också (Tabell 7). Det betyder att individer som under svarstillfället befann sig i äktenskap/var samboende uppgav i genomsnitt lägre grad av grubblande utforskande än de som inte hade ingått äktenskap/var samboende.

Vidare får hypoteserna H4a (*Arbete/studier på heltid har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang*) och H4b (*Arbete/studier på heltid har ett negativt samband med grubblande utforskande*) bägge stöd. Från Tabell 3 och Tabell 4 kunde man avläsa att individer som under svarstillfället hade övergått till arbetslivet eller studerade på heltid uppgav i genomsnitt högre grad av engagemang och identifikation med engagemang i allmänna framtidsplaner, än arbetslösa. Tabell 7 i sin tur visade att graden av

grubblande utforskande var lägre hos individer som befann sig i arbetslivet eller studerade på heltid, än hos arbetslösa.

Vad gäller föräldraskap framkommer det att H5a (*Föräldraskap har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang*) och H5b (*Föräldraskap har ett negativt samband med grubblande utforskande*) litet överraskande nog inte får stöd. Det vill säga hypoteserna förkastas. Skillnaderna i respektive identitetsdimension förblev icke-signifikanta. Det gick alltså inte i detta sampel att hitta ett samband mellan föräldraskap och graden av utforskande och engagemang i allmänna framtidsplaner hos finländska unga vuxna. Likaså visade det sig vid H6a (*Avklarade studier har ett positivt samband med dimensionerna för engagemang*) och H6b (*Avklarade studier har ett negativt samband med adaptivt och grubblande utforskande*) att skillnaderna var icke-signifikanta och därmed förkastas hypoteserna. H7 (*Självständigt boende har ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna*) får dock stöd.

Slutligen, den sista hypotesen; H8 (*Föräldraskap och därefter arbete/studier på heltid har ett starkare positivt samband med dimensionerna för engagemang och starkare negativt samband med grubblande utforskande än de övriga milstolparna*) får inte stöd. Alltså förkastas hypotesen. Detta besvarar den andra forskningsfrågan (F2. *Har föräldraskap och därefter arbete/studier på heltid ett starkare positivt samband med engagemang och starkare negativt samband med grubblande utforskande än de övriga milstolparna?*). Föräldraskap hade ett icke-signifikant samband med respektive identitetsdimension. I detta sampel visade det sig däremot att förklaringsgraden för prediktorvariabeln arbete/studier på heltid (därefter äktenskap/samboende) var störst för dimensionerna engagemang (Tabell 3), identifikation med engagemang (Tabell 4) och grubblande utforskande (Tabell 7). Det vill säga arbete/studier på heltid och därefter äktenskap/samboende hade det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna i samplet.

7 Diskussion

Syftet i den här undersökningen har varit att granska sambandet mellan identitetsdimensioner och traditionella milstolpar för vuxenhet hos finländska unga vuxna. I detta kapitel diskuteras undersökningens centrala resultat, begränsningar och framtida forskningsmål.

7.1 Slutsatser och tolkningar

Undersökningens centrala resultat var att (F1) skillnaderna i identitetsdimensionerna varierade signifikant i relation till ålder, arbete/studier på heltid, och äktenskap/samboende. Ålder hade ett negativt samband med grubblande utforskande, medan arbete/studier på heltid hade ett positivt samband med dimensionerna för engagemang samt ett negativt samband med grubblande utforskande. Äktenskap/samboende hade i sin tur ett positivt samband med dimensionerna för engagemang samt ett negativt samband med grubblande utforskande. Därtill framgick det att (F1) kön, föräldraskap, avklarade studier/utbildning och självständigt boende hade ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna och att (F2) arbete/studier på heltid och därefter äktenskap/samboende hade det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna i samplet.

I samband med den första forskningsfrågan inkluderades ålder och kön som kontrollvariabler i analysen. Hypotesenligt (H1a-b) framgick det att ålder hade ett negativt samband med djupgående och grubblande utforskande. Sambanden med dimensionerna för engagemang var icke-signifikanta. Inga könsspecifika skillnader framkom (H2). Djupgående utforskande hade dock en låg reliabilitet i samplet, varmed det inte går att dra slutsatser om sambandet mellan ålder och djupgående utforskande. Då Mannerström et al. (2016) tidigare utgick ifrån samma sampel som jag använt mig av i denna undersökning, kom de istället för en fem-dimensionell DIDS-modell fram till en sex-dimensionell modell. I linje med Skhirtladzes et al. (2016) studie med georgiska unga vuxna, delade Mannerström et al. (2016) dimensionen djupgående utforskande upp i två olika dimensioner: reflekterande utforskande på djupet (*reflective exploration in depth*) och åter reflektion av engagemang (*reconsideration of commitment*), vilka kunde tillämpas på samplet. Samtidigt kom de fram till att ålder hade ett negativt samband med åter reflektion av engagemang, vilket dels kan förklara varför sambandet mellan ålder och djupgående utforskande trots den låga reliabiliteten förblev signifikant i den här undersökningen.

Vad gäller sambanden mellan ålder och engagemang är resultaten intressanta både teoretiskt och empiriskt. Trots att Erikson (1954, 1968) hävdade att identiteten i stort sett "fastslås" vid slutet av ungdomsåren, föreslog han också att identiteten utvecklas fortsättningsvis i vuxenåldern. På motsvarande sätt som under ungdomsåren, så fortsätter yrkesmässiga, ideologiska och förhållanderelaterade frågor att vara viktiga för identiteten livet igenom. Tidigare forskning stöder antagandet att identitetsutveckling är en process som fortsätter efter ungdomsåren (Kroger, 2007; Sokol, 2009 m.fl.). Senaste empiriska studier kring finländska unga vuxna stöder antagandet att identitetsutveckling är en mera kontextbunden och icke-linjär process, än vad man tidigare inom forskningen erkänt (Mannerström et al., 2019). Det vill säga istället för att uppnå en stabil och enhetlig identitet i tidig 20 års ålder, fortsätter unga vuxna att utforska och överväga olika identitetsalternativ under den framträdande vuxenåldern (Arnett, 2014). Detta kan förklara varför det förekommer ett negativt samband mellan ålder och engagemang i allmänna framtidsplaner.

Resultaten i den här undersökningen kan också tolkas i anslutning till att dagens unga vuxna möter ett ständigt krav på att utveckla och förverkliga sig själva (Bauman, 2002). Det kan ha lett till att engagemang i allmänna framtidsplaner är relativt lågt även om graden av grubblande utforskande till en viss mån avtar. Den unga vuxenåldern kännetecknas av flera utvecklingsuppgifter och övergångsskeden inom flera olika livsområden, varmed man inom forskningen har framfört tanken att identitetsutformandet består av olika cykler av utforskande och engagemang (*MAMA cycles*) som individen genomgår med åldern. Med andra ord, graden av utforskande och engagemang kan variera märkbart i olika åldrar och livsskeden, där också individuella faktorer spelar in (Mannerström et al., 2019).

I samband med de traditionella milstolparna för vuxenhet framgick det hypotesenligt (H3a-b) att äktenskap/samboende hade ett positivt samband med engagemang och identifikation med engagemang, samt ett negativt samband med grubblande utforskande. Individer som hade ingått äktenskap/var samboende uppgav i genomsnitt högre grad av engagemang samt lägre grad av grubblande utforskande än de som inte hade ingått äktenskap/var samboende. Detta är i linje med tidigare empiriska forskningsresultat inom identitetsforskningen (bl.a. Luyckx et al., 2014). Redan de tidigaste teoretikerna betonade och argumenterade för att nära sociala relationer har en signifikant betydelse för den personliga identiteten och dess utveckling (Erikson, 1968; James 1890; Marcia 1966; Mead

1925; Waterman, 1999). Därtill har man i en finländsk kontext kommit fram till ett positivt samband mellan parförhållandestatus och unga vuxnas identitet samt livsnöje (Fadjukoff et al., 2007; Martikainen, 2006; Salmela-Aro et al., 2016). Mannerström et al. (2019) kom dock nyligen i sin studie fram till att äktenskap/samboende hade ett icke-signifikant samband med de olika identitetsdimensionerna, vilket enligt deras tolkning kan återspegla de sociala relationernas mångfald och identifikationsobjektens otydlighet i dagens läge. Orsaken till att det gick att hitta ett samband i samplet för denna undersökning kan ligga i åldersfördelningen av respondenterna, vilket diskuteras lite längre fram i detta kapitel.

Även om fokus i denna undersökning inte låg på olika identitetsstatusar går det att jämföra resultaten också med Martinens et al. (2016) tidigare forskning kring finländska unga vuxnas identitet och personliga målsättningar. De kom fram till att individer med diffus identitet (hög grad av utforskande, speciellt grubblande utforskande, och låg grad av engagemang) uppgav färre personliga målsättningar och bekymmer angående kärlekslivet, jämfört med individer inom de övriga identitetsstatusarna. Martinen et al. (2016) tolkar det som att en diffus identitet indikerar att det är svårt för individen att fastställa utvecklingsuppgiftsrelaterade personliga målsättningar. Detta tangerar frågeställningen och resultaten i denna undersökning: de som inte hade ingått äktenskap/var samboende uppgav högre grad av grubblande utforskande och lägre grad av engagemang, än de som hade ingått äktenskap/var samboende. Resultaten indikerar alltså att nära sociala relationer kan skydda unga vuxna från osäkerhet och grubblande utforskande av allmänna framtidsplaner i mitten av den unga vuxenåldern.

Vad gäller samboende som boendeform, vilket blivit allt vanligare bland finländska unga vuxna, är en omdiskuterad lagförändring finländska studenters övergång år 2017 till att omfattas av det allmänna bostadsbidraget som socialförsäkringsinrättningen Folkpensionsanstalten (FPA) utbetalar. Det tidigare individuella bidraget förändrades då till ett gemensamt bidrag för alla som bor i samma bostad med ett gemensamt hyreskontrakt (fi. *ruokakunta*). Det har medfört att det kan uppstå situationer där sambons inkomster påverkar bidragets storlek hos andra som bor i samma bostad. Enligt protokollen hör makar (äkte makar och sambor) alltid till samma hushåll och bidragets storlek är direkt bundet till boendeutgifterna (FPA, 2017). Utifrån resultaten i denna undersökning kan man ställa

sig kritisk mot denna lagförändring: den blev å ena sidan en ekonomisk fördel för ensamboende studenter som bor i hyreslägenhet, men å andra sidan en ekonomisk nackdel för samboende studenter.

Studerande, som ofta vacklar mellan arbete och studier och befinner sig i ekonomisk osäkerhet – i ett nät av kortvariga anställningar samt socialförmåner och -bidrag som är bundna till fastställda inkomstgränser – kan på grund av lagförändringen och ekonomiska skäl välja att istället bo ensamma även om samboende som levnadsform vore mer önskvärdt. Resultaten i den här undersökningen stöder antagandet att samboende främjar engagemang i identitetsrelaterade frågor och på så sätt subjektivt välbefinnande. Men till följd av lagförändringen har ensamboende de facto ökat bland finländska unga vuxna studerande, jämfört med vad det var innan lagförändringen trädde i kraft (Pekkarinen & Myllyniemi, 2017). Ensamboende kan naturligtvis vara optimalt för flera och även om två individer bor i samma bostad betyder det inte att de automatiskt befinner sig i ett parförhållande. Bostadspolitiken är ändå ett miljöpolitiskt delområde där man konkret kan fatta beslut som stöder unga vuxnas känsla av kontinuitet och stabilitet i vardagen, också under studietiden. Det vill säga, det kunde vara värt att överväga en mera ödmjuk lagstiftning som också ekonomiskt uppmuntrar till samboende.

Ett annat centralt resultat i den här undersökningen var att arbete/studier på heltid hypotesenligt hade ett positivt samband med dimensionerna för engagemang (H4a) och ett negativt samband med grubblande utforskande (H4b). Utöver det hade arbete/studier det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna i samplet. Graden av engagemang och identifikation med engagemang var högre hos individer som hade övergått till arbetslivet eller studerade på heltid, medan graden av grubblande utforskande var lägre. Arbetslösa uppgav med andra ord högre grad av grubblande utforskande och lägre grad av engagemang i allmänna framtidsplaner. Det här stöder antagandet att arbete och studier i enlighet med Eriksons (1954, 1968) tidiga resonemang ger känsla av mening och kontinuitet i vardagen och hjälper individen att engagera sig i framtidsorienterade livsval. Arbete och studier bidrar med innehåll och mening i livet, fungerar som riktlinjer och anknyter individen till samhället (Jousilahti et al., 2017).

Mannerström et al. (2019) kom dock nyligen fram till att identifikation med engagemang blev svagare hos finländska unga vuxna som uppnått en utbildningsrelaterad anställning

på heltid. Detta strider emot den allmänna hypotesen inom identitetsforskningen. Traditionellt sett har arbetet haft en central och dominerande betydelse för individens identitetsutveckling och ett positivt samband med engagemang på djupet. Mannerström et al. (2019) konstaterar att det oförväntade resultatet kan tyda på att även om unga vuxna uppnår en eftersträvd karriärposition på heltid, åter centrerar de sig och tappar i viss mån förtroendet för sina allmänna framtidsplaner. Detta kan vara till följd av de sociokulturella förändringarna, samhällsklimatet, en instabil ekonomi och arbetsmarknadens osäkerhet i dagens Finland. Det kan också tolkas som att unga vuxna har anpassat sig till de krav som ställs på dem. Valfriheten och kravet på ständigt självförverkligande kan medföra osäkerhet över de gjorda livsvalen, som i sin tur kan minska på graden av engagemang i identitetsrelaterade frågor.

Vad gäller sambanden mellan föräldraskap och identitetsdimensionerna (H5a-b) visade det sig att resultaten förblev icke-signifikanta vid respektive identitetsdimension. Det här är intressant, i och med att det ur Mannerströms et al. (2019) studie framgick att föräldraskap och därefter arbete hade det starkaste sambandet med identitetsdimensionerna, samt att föräldraskap (därefter arbete) var den starkaste prediktorvariabeln för utvecklingen av identitetsdimensionerna över tid hos finländska unga vuxna. Orsaken till att resultaten avviker kan delvis ligga i skillnaderna i undersökningarnas upplägg. Föreliggande studie är en tvärsnittsstudie där medelåldern bland respondenterna var 24.6 år. 13 % hade övergått till föräldraskap, 50 % ingått äktenskap/var samboende, 40 % var studerande och 39 % var i arbetslivet. Det innebär att majoriteten i detta sampel representerar unga vuxna i 24-25 års ålder som arbetar eller studerar på heltid och som inte har övergått till föräldraskap. Samplet är på så sätt i linje med teorin om den andra demografiska transitionen (Lesthaeghe, 2014), som betonar att det skett en segregation mellan äktenskap och familjebildande under de senaste generationerna. Samboende har blivit en allt vanligare levnadsform i industriellt utvecklade länder.

Mannerström et al. (2019), däremot, hade ett sampel på 854 finländska unga vuxna där medelåldern var 29 år vid det andra mättillfället. En större andel hade fått barn vid det laget (närmare 30 %). Föräldraskap kan med andra ord skydda unga vuxna från osäkerhet vad gäller allmänna framtidsplaner. Det kan bidra med känsla av mening och stabilitet i

vardagen genom att representera något bestående över tid. Föräldraskap kan hjälpa individen att förankra och engagera sig i ett instabilt och oförutsägbart samhällsklimat (Mannerström et al., 2019).

I samband med variabeln för avklarade studier (H6a-b) visade det sig att skillnaderna i identitetsdimensionerna förblev icke-signifikanta. Utifrån dessa resultat går det alltså inte att dra några slutsatser om avklarade studiers samband med finländska unga vuxnas identitet. Statistiken över finländarna påvisar ändå att utbildning värderas högt i landet och över hälften (70 %) strävar efter en tredje stadiets högskoleutbildning (Salmela-Aro et al., 2016). Utbildning – som i det stora hela har dragit ut på övergångstiden till vuxenlivet – är en faktor som hör starkt ihop med övergången till arbetslivet. Det kan alltså hända att det inte räcker med att granska variablerna skilt för sig, vilket utgör en begränsning i den här undersökningen. Detta diskuteras vidare i följande kapitel i samband med övriga begränsningar.

Ytterligare, vad gäller självständigt boende (H7) blev resultaten här också hypotesenliga då sambanden var icke-signifikanta. Det har visat sig att största delen (77 %) av finländska unga vuxna som bor kvar hemma i 18-22 års ålder är nöjda med sin boendeform. Därtill uppger de att det är bekvämare och förmånligare att bo kvar i barndomshemmet, samt upplever att enbart självständigt boende i sig inte medför att individen övergår till vuxenhet (Kilpeläinen et al., 2015). Det här kan åtminstone delvis förklara varför självständigt boende hade ett icke-signifikant samband med identitetsdimensionerna. Forskarna förutspår att bland annat bristen på hyreslägenheter i storstaden och den ekonomiska osäkerheten i Finland kan leda till att tidpunkten när unga vuxna flyttar hemifrån och övergår till självständigt boende vidare skjuts upp i framtiden (Kilpeläinen et al., 2015).

I samband med den andra forskningsfrågan (F2) visade det sig i detta sampel att arbete/studier på heltid och därefter äktenskap/samboende hade det starkaste sambandet med engagemang, identifikation med engagemang och grubblande utforskande. Föräldraskap hade ett icke-signifikant samband med respektive identitetsdimension (H8). Detta kan som sagt förklaras delvis med att genomsnittsåldern i samplet var 24-25 år och endast 13 % hade övergått till föräldraskap. Istället för familjebildning ligger fokus på arbete och studier samt nära intima sociala relationer hos en allt större andel finländska unga

vuxna i mitten av den unga vuxenåldern. Forskningen resonerar att ett stabilt parförhållande och familjeliv korrelerar med en högre grad av engagemang, en uppnådd identitet, samt livsnöje och subjektivt välbefinnande (Fadjukoff et al., 2007; Mannerström et al., 2019; Martikainen, 2006). Statistiken över fertiliteten i Finland påvisar ändå att unga vuxna övergår till föräldraskap i senare ålder än någonsin tidigare, vilket också resultaten i den här undersökningen ger stöd för. Enligt den senaste befolkningsprognosen kommer antalet unga under 15 år under 2050-talet att vara lika lågt (< 700 000 unga) som det var i slutet av 1870-talet, då hela folkmängden i landet var under två miljoner invånare (FOS, 2018).

Det är inte ovanligt att stöta på nyheter där den samhällsrelaterade oron kring och möjliga orsaker bakom den låga fertiliteten diskuteras. För något år sedan uppmanade en finländsk politiker finländarna att delta i ”babytalko” eller ”nativitetstalko” (om än detta ordval snabbt möttes av motstånd och kritik, t.ex. HBL: *Vad är "babytalko"? Antti Rinne fick förklara sitt ordval – vill prata om bättre familjepolitik*, 23.8.2017). Ytterligare i en nyhetsartikel uttalade beslutsfattarna hur det nutida västerländska samhället präglas av en ”allmänt hedonistisk kultur” och individualistiska värderingar, samt dess betydelse för den oroväckande befolkningsprognosen (HS: *”Yksilökeskeisyys” ja ”hedonistinen kulttuuri” – Poliitikot selittävät huolestuttavaa väestöennustetta ajan hengellä*, 16.11.2018). En underliggande tanke bakom ”babytalko”-uttalandet var att betona behovet av en bättre familjepolitik och skapa diskussion med arbetsmarknadsparterna om hur arbetslivet kunde stöda familjeliv och familjebildande, istället för att föräldraskap/familjebildning upplevs som ett hot mot eller hinder för karriären. Initiativet är klarsynt, men för att kunna utöva familjepolitik, som faktiskt stöder unga vuxna, är det viktigt att förstå de utvecklingsmässiga och sociokulturella kraven som unga vuxna stöter på under den framträdande vuxenåldern. I ljuset av teorin om den framträdande vuxenåldern lever dagens unga vuxna i ett korstryck som uppstår av utvecklingsmässiga och sociokulturella krav.

I Befolkningsförbundets Familjebarmeter 2017 framgår det att det finns en variation i de olika motiven för finländska unga vuxnas val att inte bilda familj (Rotkirch et al., 2017). Utifrån redogörelsen kan man urskilja att finländarna ofta *medvetet* väljer parförhållandet och/eller arbetet och karriären istället för familjelivet. Allmänt taget har samhällsutvecklingen lett till att unga vuxna allt oftare väljer att investera i utbildning och karriär, istället för att ingå äktenskap och/eller bilda familj i tidig ung vuxenålder. Detta

får stöd från tidigare forskning (Luyckx et al., 2014). Det finns en tendens att unga vuxna väljer att fokusera på och engagera sig i ett livsområde istället för ett annat, vilket kan tolkas som att det har blivit mera utmanande att fokusera på flera livsområden samtidigt. Det handlar alltså allt oftare om ett medvetet och aktivt val som unga vuxna gör mellan arbetslivet, kärlekslivet och familjelivet. Rotkirch (2018) konstaterar att den främsta förklaringen till den låga fertiliteten i Finland är en ökad osäkerhet i samhället och det faktum att det har skett en tydlig förskjutning på tidpunkten då unga vuxna bildar familj och övergår till föräldraskap. Det har också skett en sociokulturell förändring, i och med att frivillig barnlöshet har blivit vanligare. Rotkirch (2018) framhäver dock att det för tillfället finns en hel generation – dagens unga vuxna, Y-generationen – som skjutit upp familjebildandet så att de nödvändigtvis inte hinner få barn av biologiska skäl.

En allmän samhällelig osäkerhet kan dämpa unga vuxnas tillit till framtiden. I Finland är osäkerheten påtaglig främst inom samhällsekonomin och arbetsmarknaden. Finländska vuxnas anställningsförhållanden präglas av kort varaktighet och osäkerhet, och deras ställning på arbetsmarknaden har påverkats starkt av den långvariga recessionen på 2000-talet (Alatalo et al., 2017). Avbrott, osäkra anställningsförhållanden och ekonomisk osäkerhet kan minska på graden av engagemang hos unga vuxna, vilket i linje med tidigare forskning kan öka på graden av grubblande utforskande; ångest och depressiva symptom (Crocetti et al., 2011; Marttinen et al., 2016; Schwartz et al., 2011). Ifall omständigheterna ständigt förändras blir det svårare att förankra och engagera sig. Utöver den ekonomiska osäkerheten har dagens unga vuxna vuxit upp under en tid då den neoliberala diskursen dominerar. Individualistiska värderingar betonas och ett krav på ständigt självförverkligande och utveckling är på ytan (Bauman, 2002).

Arbetsmarknaden står inför en radikal ekonomisk och strukturell förändring (Anttila et al., 2018). Arbetstiden och -sätten samt anställningsförhållandena kommer att vara betydligt mera individcentrerade på 2030-talet jämfört med 2010-talet. Kommunikations- och informationsteknologin skapar nya möjligheter och främjar individualisering. Till följd av detta kommer det att uppstå en större klyfta i värderingar och livsstilar individer emellan (Anttila et al., 2018; Jousilahti et al., 2017). Inom samhällsdebatten betonas det att en del av de arbetsuppgifter och -former som dagens unga och unga vuxna i framtiden eventuellt engagerar sig i inte ännu existerar (Jousilahti et al., 2017). Digitaliseringen, robotiseringen och automatiseringen har redan ersatt flera rutinarbeten och arbetsmarknaden

har varit under en stor omvälvning det senaste årtiondet. Kommunikations- och informationsteknologins framfart har inneburit att nya arbetsformer och uppgifter har uppstått och kommer fortsättningsvis att uppstå i framtiden. Detta korrelerar med den senmoderna filosofin, som betonar att det inte mera finns en predestination på samma sätt som för drygt 50 år sedan, vilket ökar på osäkerheten och oförutsägbarheten (Gergen, 1991, 1999).

I denna undersökning framgick det att individer som hade övergått till arbetslivet eller studerade på heltid i genomsnitt uppgav högre grad av engagemang och lägre grad av grubblande utforskande än arbetslösa. Det tyder på att arbete och studier är av betydelse i ung vuxenålder och inte minst av den orsaken är det viktigt att försöka minska på osäkerheten. Inom forskningen resoneras det att politiska beslutsfattandet bör stöda och uppmuntra dagens unga vuxna genom att förstärka deras ställning på arbetsmarknaden och bidra med socioekonomisk trygghet och stabilitet.

Med hjälp av en socialskyddsreform som garanterar individen ett kontinuerligt finansiellt stöd, t.ex. i form av en grundinkomst, kunde man stöda unga vuxnas känsla av kontinuitet och säkerhet i vardagen och på så sätt uppmuntra och stöda dem till familjebildande (Mannerström et al., 2019). Det numera välkända grundinkomstförsöket som genomfördes i Finland under en två-årig period (2017-2018) med ett sampel på ungefär 2000 långtidsarbetslösa gav tämligen uppmuntrande preliminära resultat vad gäller försökspersonernas upplevelse av livsnöje, känsla av frihet och möjligheter i livet (Kangas, Jauhiainen, Simanainen & Ylikännö, 2019). De preliminära resultaten indikerar att försökspersonernas upplevelse av livsnöje samt förtroende för myndigheterna, politiska beslutsfattare, samhället och framtiden i allmänhet var högre än hos jämförelsegruppen i slutet av försöksperioden. Dessa resultat stöder antagandet att en grundinkomst i någon form kunde öka individens känsla av kontinuitet, säkerhet och trygghet i vardagen – och därmed öka på graden av engagemang i allmänna framtidsplaner och minska på grubblande utforskande.

Sammanfattningsvis gav denna undersökning utöver tidigare forskning stöd för att ålder har ett negativt samband med grubblande utforskande, men ett icke-signifikant samband med engagemang. Arbete/studier på heltid samt äktenskap/samboende hade ett positivt samband med engagemang i allmänna framtidsplaner och negativt samband med grubb-

lande utforskande hos finländska unga vuxna ($M_{\text{Ålder}}=24.6$). Föräldraskap, avklarade studier, självständigt boende och kön hade inte ett samband med identitetsdimensionerna. Resultaten indikerar att arbete/studier på heltid och äktenskap/samboende är i fokus i mitten av den unga vuxenåldern. Föräldraskap har visat sig ha ett starkare samband med engagemang i allmänna framtidsplaner över tid (Mannerström et al., 2019).

Nyaste empiriska forskningsresultat tyder på att identitetsutveckling är en icke-könsbunden, mångdimensionell och pågående kontextbunden process där de traditionella milstolparna för vuxenhet uppnås senare än förr. Och även om individen når de olika milstolparna leder det inte nödvändigtvis till lägre grad av utforskande och högre grad av engagemang i allmänna framtidsplaner och andra identitetsrelaterade frågor (Mannerström et al., 2019). Hos finländska unga vuxna har man i allmänhet kommit att urskilja relativt hög grad av utforskande och låg grad av engagemang i samband med identitetsrelaterade frågor (Mannerström et al., 2016, 2019; Marttinen et al., 2016). Det är utan tvekan en viktig fråga som framtida forskning bör granska. Till följande diskuteras begränsningarna till denna undersökning.

7.2 Begränsningar

Den här undersökningen har utgjort en tvärsnittsstudie, vilket medför en del begränsningar. Inledningsvis bör begränsningarna i undersökningens upplägg lyftas fram. Forskningsmaterialet bestod av en online-enkätundersökning som samlats in under tre olika tillfällen år 2015-2016. Data från den första mätningen inkluderades i undersökningen. Materialet utgjorde ett tvärsnittssampel med mellanindividdesign. Det var alltså inte möjligt att jämföra och granska skillnaderna och utvecklingen av identitetsdimensionerna över tid hos en och samma individ. För att komma åt skillnader i identitetsdimensionerna över tid behövs det longitudinell forskning och ett material som tillåter granskning av identitetsprocesser vid minst två olika mättillfällen. Online-enkäten genomfördes under en viss tidpunkt i respondenternas liv och tillät dem besvara enkäten vid endast detta tillfälle.

I allmänhet är enkätundersökningars reliabilitet beroende av att respondenterna besvarar de angivna frågorna sanningsenligt (Cozby & Bates, 2012). Enkäter kritiseras därmed ofta, eftersom man så långt som möjligt bör säkerställa att deltagarna varit tillförlitliga. Under datainsamlingen för materialet i den här undersökningen fanns det inte till exempel

någon direkt kontakt med deltagarna, vilket kan ha haft en inverkan på hur respondenterna uppfattat och besvarat frågorna i online-enkäten. Vidare förblir det oklart hur Norstat i sin rekryteringsprocess gått till väga för att personligen bjuda in respondenterna till sin webpanel, samt hur stor andel av dem som blivit kontaktade verkligen besvarat online-enkäten. På så sätt går det alltså inte att exakt bedöma det eventuella bortfallet.

Även om online-enkäter som datainsamlingsmetod erbjuder ett effektivt sätt att erhålla ett större sampel, har det visat sig att det finns demografiska skillnader i användningen av Internet (Cozby & Bates, 2012). I dagens läge kan man anta att nästan alla har tillgång till Internet och använder det i någon form och grad, men det förblir öppet i vilken utsträckning unga vuxna är benägna att besvara en online-enkät. När man alltså ett tillräckligt representativt urval? Det finns en risk för att den externa validiteten påverkas av detta. Det framgick att upp till 91 % av respondenterna bodde i storstäder eller nära en storstad, varmed det blev en klar demografisk betoning på individer som bodde i större urbana kommuner istället för individer från gles bebodda områden och landsbygden. Inom forskningen har det visat sig att finländska unga vuxna som bor i storstäder bildar familj i senare ålder än de som bor i glesbygden (Rotkirch et al., 2018). Det kan alltså hända att resultaten hade blivit olika ifall den demografiska fördelningen varit jämnare.

En ytterligare fråga är om frågorna i online-enkäten var ställda så att de faktiskt mätte det som var avsikten. Frågornas noggrannhet och träffsäkerhet har en inverkan på den interna validiteten. Till exempel i samband med prediktorvariabeln avklarade studier/utbildning kan det ha uppstått bristande validitet och reliabilitet i mätningen, i och med att sampelstorleken var ojämn och det fanns inte en åtskillnad mellan lägre och högre högskoleexamen i de givna svarsalternativen. Det bortser möjligheten att en del av dem som hade angett akademisk högskoleutbildning som sin högsta utbildningsnivå ändå fortsättningsvis kunde vara sysselsatta med högre högskoleexamen. Då har de angett lägre högskoleexamen som deras högsta utbildningsnivå och därmed inte avklarat sina studier, men blivit kodade som om de skulle ha uppnått denna milstolpe. Det kan finnas märkbara skillnader i graden av utforskande och engagemang mellan individer som avklarat sina högskolestudier men förblivit arbetslösa, samt individer som fortsättningsvis studerar på tredje stadiet och därmed inte avklarat sina studier. Förslagsvis kunde det ha varit mer fördelaktigt att slå ihop milstolparna för avklarade studier och arbete/studier på heltid till en variabel, genom att granska ifall individen hade avklarat sina studier och övergått till

arbetslivet på heltid inom den egna branschen (det vill säga uppnått en utbildningsrelaterad anställning på heltid).

Det är också värt att påpeka att respondenterna vid variabeln parförhållandestatus var indelade så att gruppen som hade uppnått denna milstolpe bestod av individer som hade ingått äktenskap eller var samboende (med eller utan barn). Det vill säga, individer som möjligtvis var i ett stabilt parförhållande men bodde ensamma inkluderades inte. Den främsta orsaken är att det inte utifrån svarsalternativen i online-enkäten var möjligt att inkludera ensamboende individer som befann sig i ett parförhållande, men å andra sidan ger resultaten på basis av indelningen mera specifikt stöd för det att samboende och äktenskap som boende- och levnadsform korrelerar med högre grad av engagemang och lägre grad av grubblande utforskande i allmänna framtidsplaner. Statistiken över finländska unga vuxna påvisar att samboende är en vanlig levnadsform bland finländarna och tidigare identitetsforskning stöder antagandet att samboende har ett positivt samband med unga vuxnas identitet (Salmela-Aro et al., 2016). Det fanns inte en åtskillnad mellan dessa svarsalternativ i och med att online-enkäten skapades och formulerades för andra forskningssyften år 2015. Den var alltså inte specifikt för denna undersökning formulerad.

Ytterligare, en central begränsning är att man inte kan dra slutgiltiga slutsatser om kausaliteten i de upptäckta sambanden. Ifall man gör det, finns det risk för ett statistiskt fel av typ 1; att man förkastar nollhypotesen även om den är sann (Cozby & Bates, 2012). Trots att det i samband med variabelerna äktenskap/samboende och arbete/studier på heltid är intressant att skillnaderna i dimensionerna för engagemang och grubblande utforskande förblev signifikanta så ger det alltså inte ett säkert svar på kausalitetsfrågan. Är det avsaknaden av ett stabilt parförhållande och/eller arbete/studier på heltid som ökar på grubblandet hos unga vuxna? Eller är det möjligtvis grubblandet i sig som medfört att individen valt att inte ingå äktenskap/vara samboende? Kan det finnas något annat som påverkat i bakgrunden och förorsakat ett skensamband? Och för att ännu vända på det: kan det vara så att individen inte mera "har tid" att grubbla i samma utsträckning ifall hen uppnått dessa milstolpar, då fokus är på dem? Trots att det inte går att dra slutgiltiga slutsatser om kausaliteten är det av betydelse att beakta resultaten också som sådana. Det finns studier som stöder att grubblande utforskande har ett positivt samband med bland annat depressiva symptom (Lindekilde et al., 2018; Marttinen et al., 2016), så inte minst därför är det

viktigt att erhålla ökad kunskap om att i vilka omständigheter unga vuxna funderar och grubblar över sin framtid.

Till slut är det ännu på sin plats att betona att det inte går att dra långt gående slutsatser vad gäller resultatens generaliserbarhet i andra kulturer och samhällen. Förutsatt att identitetsutvecklingen är kontextbunden, är det viktigt att tolka undersökningens resultat enbart inom ramen för det finländska västerländska samhället. Teoretiskt sett hävdar bland annat Slugoski och Ginsburg (1989) att det råder brist på tvärkulturell validitet i teorin om identitetskrisen. Teorin är inte representativ eller generaliserbar för att gälla i alla kulturer och samhällen, eftersom det inte finns samma möjligheter för alla att välja mellan olika alternativ.

Utifrån det konstruktionistiska och symbolisk interaktionistiska perspektivet tolkas identiteten som en social konstruktion som uppstår genom intersubjektivt meningsskapande (Gergen, 1991, 1999; Slugoski & Ginsburg, 1989). Slugoski och Ginsburg (1989) har etablerat begreppet *identitetstal* (*explanatory speech*) och framfört tanken att identitetsutformandet är en implicit samhällelig förväntning på att individen skall uppnå en fullbordad identitet i det nutida västerländska samhället. Identitetstalet är bundet till kultur, kön och etnicitet. Det handlar främst om individens förmåga att kunna uttrycka sig själv samt bli förstådd av andra. Det vill säga, de som har en god artikuleringsförmåga och förmåga att uttrycka sig själva kan kategoriseras i Marcias (1966, 2007) identitetsstatusparadigm inom den uppnådda identitetsstatusen. Detta utgör med andra ord en central begränsning i den här undersökningen. Undersökningen bidrog inte med djupgående information om hur finländska unga vuxna med hjälp av språket konstruerar sin identitet; vad de själva tillskriver för mening åt identitetsutformandet, vilka faktorer möjligen har en betydelse, samt hur de positionerar sig själva i relation till den sociala kontexten och fysiska omgivningen runt omkring. Det här är utan vidare ett förslag på framtida forskning. Till följande lyfter jag ännu fram några andra aspekter och frågor som framtida forskning kunde beakta.

7.3 Vidare forskning

Att forska kring unga vuxnas identitet är viktigt och kommer även i framtiden att vara. Identitet är dock ett svårforcerat område där flera faktorer är i samspel med varandra. I framtiden behövs det förmodligen fler undersökningar som granskar unga vuxnas identitetsutveckling över tid. På så sätt kan man komma åt olika mönster och eventuella livsbanor som unga vuxna tar sig på, samt hur de hänger ihop med utforskande av och engagemang i allmänna framtidsplaner.

Därtill finns det utöver de variabler som inkluderades i den här undersökningen diverse andra variabler som forskningen kunde beakta. Bland annat socioekonomisk status (SES), geografiskt boendeläge och branschspecificitet är faktorer som kan tänkas ha ett samband med unga vuxnas livsval och identitet. I Befolkningsförbundets Familjebarmeter 2017 framgår det att individer som bor i storstäder bildar familj i senare ålder än de som bor i glesbygden. Det framkommer även att det finns branschspecifika skillnader i tidpunkten när unga vuxna får sitt första barn. Företagare, jordbrukare och barnmorskor bildar familj i genomsnitt i tidigare ålder, än individer som är sysselsatta inom övriga industriområden (Rotkirch et al., 2017). Man kunde alltså fråga sig att förekommer det variation i graden av utforskande av och engagemang i allmänna framtidsplaner hos finländska unga vuxna, beroende på det geografiska boendeläget och/eller industriområdet de är sysselsatta i?

Utflyttningsbenägenheten från tätorts- och landsbygdskommuner till urbana kommuner ökar fortsättningsvis (FOS, 2018) och därmed kunde det vara fördelaktigt att undersöka ifall dessa faktorer har ett samband med unga vuxnas utforskande av och engagemang i allmänna framtidsplaner. Nutida storstäder erbjuder på ett ökande antal valmöjligheter och alternativ, bland annat inom utbildningssektorn, arbetsmarknaden och kultur- och fritidssektorn. Å ena sidan kan de ökade valmöjligheterna och -friheten vara till en fördel och främja adaptivt utforskande av olika identitetsalternativ, medan det å andra sidan också eventuellt kan leda till svårigheter att välja. Otaliga valmöjligheter kan till en viss mån tänkas öka på osäkerheten över de gjorda livsvalen hos unga vuxna.

Utöver geografiskt boendeläge och branschspecificitet är SES en faktor som kunde inkluderas i framtida studier. Stabila inkomster och därigenom ekonomisk säkerhet har visat sig korrelera positivt med engagemang i identitetsrelaterade frågor (Mannerström et al.,

2016, 2019). Mannerström et al. (2016) har intressant nog också kommit fram till att individer med bekymmerslös diffus identitet hade en lägre inkomstnivå jämfört med individer inom de övriga identitetsstatusarna. Tidigare identitetsforskning resonerar dock att det är bara individer med tillräckligt hög inkomstnivå och ett brett socialt nätverk som är privilegierade och erbjuds möjligheten att *inte* bekymra sig över sin framtid, göra några beslut eller engagera sig i sina livsval (Kraus, 2007). Det vill säga man har kommit fram till aningen motsägelsefulla resultat inom forskningen vad gäller sambanden mellan SES och identitetsutveckling. Det här kunde framtida forskning beakta närmare.

Ytterligare en faktor som kunde beaktas närmare i vidare forskning är kön. Statistiken och tidigare forskning påvisar att det finns könsskillnader i tidpunkten när unga vuxna uppnår de traditionella milstolparna för vuxenhet. I allmänhet har det ändå visat sig att kön inte har ett samband med olika identitetsdimensioner (Kroger, 2007). Ett tematiskt exempel som dock under de senaste tiderna väckt samhällsoro är finländska unga vuxna män i 20-24 års ålder och den ökade NEET-graden. Hur förhåller sig unga vuxna män som befinner sig utanför arbetslivet, utbildning och militärtjänst till identitetsrelaterade frågor? Genom att spåra upp olika livssituationer och -banor kan man komma åt mer specifik kunskap vad gäller identitetsutveckling. Alternativt kunde man spåra upp och granska om det går att finna olika cykler (de s.k. MAMA-cyklerna) av utforskande och engagemang i identitetsrelaterade frågor, samt ifall kön har ett samband med dessa.

Avslutningsvis, det behövs mera forskning även av kvalitativ natur. Triangulering av både kvantitativ och kvalitativ forskning kunde erbjuda ett effektivt sätt att undersöka unga vuxnas identitet. Utöver kvantitativt material kunde kvalitativa intervjuer bidra med mera djupgående kunskap. För att komma åt fördjupad kunskap om finländska unga vuxnas förhållningssätt till identitetsrelaterade frågor kunde man bland annat diskursanalytiskt undersöka identitetstalet (Slugoski & Ginsburg, 1989). Identitetstalet granskar hur unga vuxna med hjälp av språket konstruerar den sociala verkligheten. Det kunde belysa unga vuxnas identitetskonstruktion och självuppfattning i form av individuella upplevelser och tankar kring identitetsrelaterade frågor, samt hur unga vuxna positionerar sig själva i relation till den rådande kulturen och samhället. Det nutida västerländska samhället ställer utan tvekan en del krav och förväntningar på dagens unga och unga vuxna, vilket skapar nya frågor och utmaningar för framtida forskning.

Tackord

Jag vill kort tacka alla som hjälpt mig att slutföra denna avhandling. Min största tacksamhet riktar jag åt min handledare Rasmus Mannerström som med sitt ämnesspecifika expertiskunnande samt kontinuerliga tillgänglighet och förebyggande feedback bidragit med att avhandlingen framskridit mot en hållbarare grund hela tiden. Ett stort tack för handledningen och inte minst för att jag fick tillgång till forskningsmaterialet.

Därtill vill jag tacka professor Jan-Erik Lönnqvist och biträdande professor Nelli Hankonen som under magisterseminarierna gav insiktsfulla kommentarer. Tack även åt statistikexperten Laszlo Vincze som hjälpte till med analyserna och avrådde mig från att krångla till det i onödan.

Till slut vill jag ännu tacka alla nära vänner, familj, kolleger och bekanta som bidragit med inspirerande diskussioner kring avhandlings tema och gång på gång uppmuntrat mig under hela skrivprocessen. Ett specialtack åt min pojkvän Pekka som stöttat på nära håll och trott på mig även då jag själv inte gjort det. Mitt sista och djupaste tack riktar jag åt min kära far som vilar i fred. Trots sin tillbakadragenhet visade han ett genuint intresse och tillit för mina studier och min framtid.

Litteratur

Adamczyk, K., & Luyckx, K. (2015). An investigation of the linkage between relationship status (single vs. partnered), identity dimensions and self-construals in a sample of Polish young adults. *Polish Psychological Bulletin*, 46(4), 616–623.

Alatalo, J., Mähönen, E. & Räisänen H. (2017). Nuorten ja nuorten aikuisten työelämä ja sen ulkopuolisuus. *TEM-analyyseja*, 76/2017. Helsingfors: Arbets- och näringsministeriet.

Anttila, J., Eranti, V., Jousilahti, J., Koponen, J., Koskinen, M., Leppänen, J., Neuvonen, A., Dufva, M., Halonen, M., Myllyoja, J., Pulkka, V-M., Annala, M., Hiilamo, H., Honkatukia, J., Järvensivu, A., Kari, M., Kuosmanen, J., Malho, M. & Malkamäki, M. (2018). Pitkän aikavälin politiikalla läpi murroksen – tahtotiloja työn tulevaisuudesta. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja*, 34/2018. Helsingfors: Statsrådets kansli.

Arnett, J. J. (2014). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*, (2 ed.). Oxford: Oxford University Press.

Bauman, Z. (2002). *Det individualiserade samhället*. Göteborg: Daidalos.

Baumeister, R. F. (1987). How the self became a problem: A psychological review of research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 163–176.

Bennion, L. D. & Adams, G. R. (1986). A revision of the extended version of the objective measure of ego identity status: an identity instrument for use with late adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 1(2), 183–197.

Borg, E. & Westerlund, J. (2010). *Statistik för beteendevetare*. Stockholm: Liber.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Coleman, A. (2009). *A dictionary of psychology* (3 ed.), 363. Oxford: Oxford University Press.

Côté, J. E. & Levine, C. G. (2002). *Identity, formation, agency and culture: A social psychological synthesis*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.

Cozby, P. C. & S. C. Bates (2012). *Methods in behavioral research*, (11 ed.). New York: McGraw-Hill.

Crocetti, E., Luyckx, K., Scignaro, M. & Sica, L. (2011). Identity formation in Italian emerging adults: A cluster-analytic approach and associations with psychosocial functioning. *European Journal of Developmental Psychology*, 8, 558-572.

Ehrenberg, A. (2010). *The weariness of the self. Diagnosing the history of depression in contemporary age*. Quebec, Canada: McGill-Queen's University Press.

Elder, G. H. (1985). Perspectives on the life course. I Elder, G. H. (Red.), *Life course dynamics. Trajectories and transitions, 1968-1980*, 23-49. Ithaca, NY/London: Cornell University Press.

Elder, G. H. & Shanahan, M. J. (2006). The life course and human development. I R. M. Lerner & W. Damon (Eds.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development*, 665-715. USA: John Wiley & Sons Inc.

Erikson, E. H. & Harding, G. (1954). *Barnet och samhället* [Childhood and Society]. (Rössel, J. Trans). Stockholm: Natur och kultur.

Erikson, E. H. (1968). Life cycle. *International encyclopedia of the social sciences*, 9, 286-292.

Fadjukoff, P., Kokko, K., & Pulkkinen, L. (2007). Implications of timing of entering adulthood for identity achievement. *Journal of Adolescent Research*, 22 (5), 504-530.

Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140.

Finlands officiella statistik (FOS), (2016). *Befolkningens utbildningsstruktur* [e-publikation]. Helsingfors: Statistikcentralen. [hänvisat: 12.4.2018]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/vkour/2016/vkour_2016_2017-11-02_tie_001_sv.html

Finlands officiella statistik (FOS), (2015): *Familjer* [e-publikation]. Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisat: 13.12.2018]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/perh/2014/02/perh_2014_02_2015-11-27_tie_001_sv.html

Finlands officiella statistik (FOS), (2017). *Familjer* [e-publikation]. Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisat: 9.1.2019]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/perh/2017/perh_2017_2018-05-25_tie_001_sv.html?ad=notify

Finlands officiella statistik (FOS), (2016). *Ändringar i civilstånd* [e-publikation]. Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisat: 9.1.2019]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/ssaaty_2016_2017-04-20_tie_001_sv.html

Finlands officiella statistik (FOS), (2018) *Befolkningsprognos* [e-publikation]. Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisat: 10.1.2019]. Åtkomstsätt: http://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_tie_001_sv.html

Finlex (1999). *Lag om förmyndarverksamhet (1.4.1999/442)*, 2 § [e-publikation]. Helsingfors [hänvisat: 27.12.2018]. Åtkomstsätt: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990442>

Finlex (2016). *Ungdomslag (1285/2016)*, 3 § [e-publikation]. Helsingfors [hänvisat: 27.12.2018]. Åtkomstsätt: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2016/20161285>

Folkpensionsanstalten (2017). *Asumistuki opiskelijalle* [e-publikation]. Helsingfors [hänvisat: 27.12.2018]. Åtkomstsätt: <https://www.kela.fi/asumiseen-tukea-opiskelijalle>

Forskningsetiska delegationen (2009). *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi*. [pdf-dokumentti] Helsingfors: TENK [hänvisat 12.07.2019]. Åtkomstsätt: <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

Gergen, K. J. (1991). *The saturated self: Dilemmas of identity in contemporary life*, 145–160. USA: Basic Books.

Gergen, K. J. (1999). *An invitation to social construction*. England: The Cromwell Press.

Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in late modern age*. Cambridge: Polity Press.

Havighurst, R. J. (1948). *Developmental tasks and education*. Chicago: University of Chicago Press.

James, W. (1890). *The principles of psychology*, 330–342. New York: Dover.

Jousilahti, J., Koponen, J., Koskinen, M., Leppänen, J., Lähti, R., Mokka, R., Neuvonen, A., Nuutinen, J. & Suikkanen, H. (2017). *Työ 2040, Skenaarioita työn tulevaisuudesta*, 1/2017. Helsingfors: Demos Helsinki & Demos Effect.

Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M. & Ylikännö, M. (2019). Perustulokokeilun työllisyys- ja hyvinvointivaikutukset. Alustavia tuloksia Suomen perustulokokeilusta 2017–2018. *Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja ja muistoita*, 8/2019. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet.

Kaczan, R., & Rekosiewicz, M. (2013). Off-time higher education as a risk factor in identity formation. *Polish Psychological Bulletin*, 44(3), 299-309.

Kilpeläinen, P., Kostiainen, E. & Laakso, S. (2015). Toiveet ja todellisuus – Nuorten asuminen 2014. *Suomen ympäristö*, 2/2015. Helsingfors: Miljöministeriet.

Kraus, W. (2007). Designing the long view: Lessons from a qualitative longitudinal study on identity development. I Watzlawik, M. & Born, A. (red.), *Capturing identity: Quantitative and qualitative methods*, 23–38. Lanham, MD: University Press of America.

Kroger, J. (2007). *Identity development: Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Lesthaeghe, R. (2014). The second demographic transition: A concise overview of its development. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(51), 18112–18115.

Li, N. P., Lim, A. J., Tsai, M. H. & Jiaqing, O. (2015). Too materialistic to get married and have children? *PloS one*, 10(5).

Lindekilde, N., Lübeck, M. & Lasgaard, M. (2018). Identity formation and evaluation in adolescence and emerging adulthood: How is it associated with depressive symptoms and loneliness? *Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology*, 6, 1-7.

- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers W. & Vansteenkiste M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: Extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 605-618.
- Luyckx, K., Goossens, L., & Soenens, B. (2006). A developmental contextual perspective on identity construction in emerging adulthood: Change dynamics in commitment formation and commitment evaluation. *Developmental Psychology* 42(2), 366–380.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I., & Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42, 58–82.
- Luyckx, K., Seiffge-Krenke, I., Schwartz, S. J., Crocetti, E., & Klimstra, T. A. (2014). Identity configurations across love and work in emerging adults in romantic relationships. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23, 291–203.
- Lyon, D. (1998). *Postmodernitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Mannerström, R., Hautamäki, A. & Leikas, S. (2016). Identity status among young adults: Validation of the Dimensions of Identity Development Scale (DIDS) in a Finnish sample. *Nordic Psychology*, 69(3), 195-213.
- Mannerström, R., Muotka, J. & Salmela-Aro, K. (2019). Associations between identity processes and success in developmental tasks during the transition from emerging to young adulthood. *Journal of Youth Studies*, 1-19.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity Status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558.
- Marcia, J. E. (2007). Theory and measure: The identity status interview. I Watzlawik, M. & Born, A. (red.), *Capturing identity: Quantitative and qualitative methods*, 1–13. USA: University Press of America.
- Martikainen, L. (2006). Suomalaisten nuorten aikuisten elämään tyytyväisyyden monet kasvot. *Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research*, 287. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Marttinen, E., Dietrich, J., & Salmela-Aro, K. (2016). Dark shadows of rumination: Finnish young adults' identity profiles, personal goals and concerns. *Journal of Adolescence*, 47, 185-196.
- Mastrotheodoros, S. & Motti-Stefanidi, F. (2017). Dimensions of Identity Development Scale (DIDS): A test of longitudinal measurement invariance in Greek adolescents. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(5), 605-617.
- Mayseless, O. & Keren, E. (2013). Finding a meaningful life as a developmental task in emerging adulthood: The domains of love and work across cultures. *Emerging Adulthood*, 2(1), 63-73.

Mead, G. H. (1925). The genesis of the self and social control. *International Journal of Ethics*, 35(3), 251-277.

Morsunbul, U., & Cok, F. (2014). The adaptation of the Dimensions of Identity Development Scale into Turkish. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27, 6–14.

Norstat (2019). *Tiedonkeruu verkossa* [e-publikation]. [Hänvisat: 27.8.2019]. Åtkomstsätt: <https://norstat.fi/methods/tiedonkeruu-verkossa/>

Online Etymology Dictionary (2018). *Identity* [e-publikation]. [Hänvisat: 1.2.2018]. Åtkomstsätt: <http://www.etymonline.com/index.php?term=identity>

Organisation for Economic Co-operation and Development (2018). *Better life index*. Finland [e-publikation]. [Hänvisat: 15.12.2018]. Åtkomstsätt: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/finland/>

Pallant, J. (2007). *SPSS – Survival manual. A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows*, (3 ed.). Berkshire: Open University Press.

Palmqvist, R., Martikainen, L. & Rauste von Wright, M. (2003). A moving target: Reasons given by adolescents for alcohol and narcotics use, 1984 and 1999. *Journal of Youth and Adolescence*. 32(3), 195-203.

Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (2017). Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. *Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja*, 58/2017.

Pesigan, I. J. A., Luyckx, K., & Alampay, L. P. (2014). Brief report: Identity processes in Filipino late adolescents and young adults: Parental influences and mental health outcomes. *Journal of adolescence*, 37, 599–604.

Puohiniemi, M. (2001). *Arvot, asenteet ja ajankuva. Opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan*. Vanda: Limor.

Rogers, W. S. (2003). *Social psychology: Experimental and critical approaches*, 26-39. Glasgow: Bell and Bain Limited.

Rotkirch, A. (2018). Syntyvyys laskee alemmas kuin koko mittaushistorian aikana – Väestöliitto: Naiset havahtuvat lastenhankintaan vasta, kun on liian myöhäistä. *YLE*, 25.10.2018 [e-publikation]. Helsingfors [Hänvisat: 10.12.2018]. Åtkomstsätt: <https://yle.fi/uutiset/3-10474996>

Rotkirch, A., Tammisalo, K., Miettinen, A. & Berg, V. (2017). Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. *Perhebarometri 2017*. Helsingfors: Befolkningsförbundet.

Salmela-Aro, K., Aunola, K., & Nurmi, J. (2007). Personal goals during emerging adulthood: A 10-year follow up. *Journal of Adolescent Research*, 22, 690–715.

- Salmela-Aro, K., Sortheix, F. M., & Ranta, M. (2016). Emerging adulthood in Finland. I Žukauskienė, R. (Ed.), *Emerging adulthood in a European context*, 8, 138-153. New York: Psychology Press.
- Schwartz, S. J. (2001). The evolution of Eriksonian and, neo-Eriksonian identity theory and research: A review and integration. *Identity: An International Journal of theory and Research*, 1(1), 7-58.
- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., Zamboanga, B. L., Forthun, L. F., Hardy, S. A., Vazsonyi, A. T., Ham, L. S., Kim, S. Y., Krauss Whitbourne, S., & Waterman, A. S. (2011). Examining the light and dark sides of emergent adult's identity: A study of identity status differences in positive and negative psychosocial functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 839-859.
- Schwartz, S., Zamboanga, B., Luyckx, K., Meca, A. & Ritchie, R. (2013). Identity in emerging adulthood: Reviewing the field and looking forward. *Emerging Adulthood*, 1, 96-113.
- Seiffge-Krenke, I. & Gelhaar, T. (2008). Does successful attainment of developmental tasks lead to happiness and success in later developmental tasks? A test of Havighurst's (1948) theses. *Journal of Adolescence*, 31, 33-52.
- Shanahan, M. J., Porfeli, E. J., Mortimer, J. T., & Erikson, L. D. (2005). Subjective age identity and the transition to adulthood: When does one become an adult? I Settersten, R. A., Furstenberg, Jr., F. F. & Rumbaut, R. C. (Eds.), *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy*, 225-255. Chicago: University of Chicago Press.
- Skhirtladze, N., Javakhishvili, N., Schwartz, S. J., Beyers, W., & Luyckx, K. (2016). Identity processes and statuses in post-Soviet Georgia: Exploration processes operate differently. *Journal of Adolescence*, 47, 197-209.
- Slugoski, B. R. & Ginsburg, G. P. (1989). Ego identity and explanatory speech. I Gergen, K. J. & Shotter, J., *Texts of Identity*, 36-55. London: SAGE Publications.
- Sokol, J. T. (2009). Identity development throughout the lifetime: An examination of Eriksonian theory. *Graduate Journal of Counseling Psychology*, 1(2).
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. I Jost, J. T. & Sidanius, J. (Red.), *Key readings in social psychology. Political psychology: Key readings*, 276-293. New York: Psychology Press.
- Tanner, L. J. & Arnett, J. J. (2009). The emergence of 'emerging adulthood': The new life stage between adolescence and young adulthood. I Furlong, A. (2009), *Handbook of youth and young adulthood*. GB: Routledge.
- Tynkkynen, L., Tolvanen, A. & Salmela-Aro, K. (2012). Trajectories of educational expectations from adolescence to young adulthood in Finland. *Developmental psychology*. 48(6).

van Dijck, J. (2013). 'You have one identity': Performing the self on Facebook and LinkedIn. *Media, Culture & Society*, 35(2), 199-215.

van Hoof, A. (1999). The Identity status approach: In need of fundamental revision and qualitative change. *Developmental Review*, 19(4), 622-647.

Waterman, A. S. (1999). Identity, the identity statuses, and identity status development: A contemporary statement. *Developmental Review*, 19(4), 591-621.

Waterman, A. S. (2011). Eudaimonic identity theory: Identity as self-discovery. I Schwartz, S. J. et al. (red), *Handbook of Identity Theory and Research*, 357–379. Springer Science & Business Media.

BILAGA 1

Frågeformulär

1. Sukupuoli:

Nainen

Mies

Kieltäytyy

2. Minkä ikäinen olet? _____

3. Mikä on asumis- ja perhemuotosi? Oletko ...?

a) Yksin asuva (myös soluasunto)

b) Avio- tai avoliitossa, lapseton

c) Avio- tai avoliitossa, myös lapsia

d) Yksinhuoltaja

e) Vanhempien/vanhemman/muun huoltajan luona asuva

f) Muu asumis- ja perhemuoto

g) Ei vastausta

4. Asutko vuokralla? Kyllä / Ei

5. Asutko vanhempiesi omistamassa asunnossa? Kyllä / Ei

6. Mikä kuvaa parhaiten asuinympäristöäsi?

a) Suuri kaupunki (yli 100 000 asukasta)

b) Suuren kaupungin lähiö tai lähiseutu (suuren kaupungin vaikutusalueella / työsäkäyntialueella)

c) Pieni tai keskikokoinen kaupunki tai kunta (20 000 – 100 000 asukasta)

d) Pienempi taajama tai kunta (alle 20 000 asukasta)

e) Maaseutu / haja-asutusalue

7. Mikä on tällä hetkellä pääasiallinen toimintasi? Oletko ...

a) Koululainen tai opiskelija

b) Palkkatyössä

c) Yrittäjä

d) Työtön

e) Vanhempainvapaalla

f) Työpajassa, ammattistartissa, työharjoittelussa tai työkokeilussa

g) Jokin muu, mikä? _____

h) Ei vastausta

8. Jos lasket yhteen kotitaloutesi kaikki tulot, kuinka paljon kotitaloutesi nettotulot eli tulot verojen jälkeen yhteensä kuukaudessa ovat. Laske mukaan myös vanhemmilta tai muilta mahdollisesti saatu taloudellinen tuki. Jos et tiedä tarkkaa lukua, voit kertoa arviosi?

a) alle 1010 euroa

b) 1010 - 1292 euroa

c) 1293 - 1694 euroa

d) 1695 - 2070 euroa

- e) 2071 - 2479 euroa
- f) 2480 - 2986 euroa
- g) 2987 - 3617 euroa
- h) 3618 - 4311 euroa
- i) 4312 - 5361 euroa
- j) vähintään 5361 euroa

9. Miten koet tämän hetkisen toimeentulosi?
- a) Nykyisillä tuloilla elää mukavasti
  - b) Nykyisillä tuloilla tulee toimeen
  - c) Nykyisillä tuloilla on vaikeuksia tulla toimeen
  - d) Nykyisillä tuloilla on hyvin vaikea tulla toimeen
10. Millainen perheesi toimeentulo oli lapsuudessasi? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = heikosti toimeentuleva – 5 = keskituloinen – 10 = hyvin toimeentuleva. Mikäli sinulla oli useampia perheitä, arvioi sitä, joka mielestäsi oli lapsuudessasi merkityksellisin
11. Kuinka suuren perinnön arvioit saavasi vanhemmiltasi/suvultasi? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = en mitään, 10 = erittäin suuren perinnön
12. Mikä on ylin tähän mennessä suorittamasi tutkinto?
- a) Peruskoulu
  - b) Ylioppilastutkinto (eli lukio)
  - c) Toisen asteen ammatillinen tutkinto
  - d) Ammattikorkeakoulututkinto
  - e) Yliopistotutkinto
  - f) Ei mitään mainituista
13. Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?
- a) Erittäin kiinnostunut
  - b) Melko kiinnostunut
  - c) En kovin kiinnostunut
  - d) En lainkaan kiinnostunut
14. Kuinka tyytyväinen olet siihen, kuinka demokratia toimii Suomessa? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = äärimmäisen tyytymätön, 10 = äärimmäisen tyytyväinen
15. Poliitikassa puhutaan joskus vasemmistosta ja oikeistosta. Mihin kohtaan sijoittaisit itsesi asteikolla nolasta kymmeneen? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = vasemmisto, 10 = oikeisto
16. Jotkut ihmiset ovat lähempänä yhteiskuntamme huippua ja toiset lähempänä sen pohjaa. Mihin kohtaan sijoittaisit tällä hetkellä itsesi? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = yhteiskuntamme pohja, 10 = yhteiskuntamme huippu)

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Arvioi väittämät seuraavan taulukon mukaisesti.

5	Täysin samaa mieltä
4	Jokseenkin samaa mieltä
3	Siltä väliltä
2	Jokseenkin eri mieltä
1	Täysin eri mieltä

17. Ymmärrän melko hyvin tärkeitä poliittisia kysymyksiä
18. On ainakin yksi puolue, joka yrittää ajaa minun etuani
19. Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään
20. Kuka tahansa pystyy vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin, jos vain haluaa
21. Äänestämällä voi vaikuttaa asioihin
22. Poliitikkojen tekemillä päätöksillä ei ole mitään vaikutusta omaan elämään
23. Äänestäminen on kansalaisvelvollisuus
24. Taloudellinen valta hallitsee liikaa
25. Joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että en oikein ymmärrä, mitä on tekeillä
26. Jokaisen kansalaisen tulisi seurata Suomen poliittista keskustelua

Mitä mieltä olet seuraavista tuloeroja koskevista väittämistä? Arvioi jälleen yllä olevan taulukon mukaisesti.

27. Tuloerot ovat Suomessa liian suuret
28. Suomessa sosiaalietuudet ovat usein liian alhaisia
29. Suomen korkea verotus tasaa liian paljon kansalaisten välisiä tuloeroja
30. Liian suuret sosiaalietuudet laiskistavat ihmisiä

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Arvioi edelleen yllä olevan taulukon mukaisesti.

31. Suomessa ympäristöarvot eivät ohjaa politiikkaa tarpeeksi voimakkaasti
32. Homo- ja lesbopareille ei tulisi myöntää kaikkia samoja oikeuksia kuin heteropareille
33. Suomi muuttuu paremmaksi paikaksi asua, kun muista maista muuttaa tänne ihmisiä
34. Suomessa ei ymmärretä tarpeeksi vakavasti sodan uhkaa
35. Rikollisia tulisi rangaista kovemmin
36. Naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia Suomessa
37. Suomen kilpailukyky kärsii liikaa siitä että ympäristöarvot ohjaavat päätöksentekoa
38. Suomi vastaanottaa liikaa maahanmuuttajia
39. Suomessa panostetaan aivan liikaa rahaa puolustusvoimiin
40. Kannabis tulisi laillistaa Suomessa

41. Äänestitkö viime eduskuntavaaleissa keväällä 2011?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) Ei äänioikeutta

42. Aiotko äänestää nyt kevään 2015 eduskuntavaaleissa?

- a) En

- b) Kyllä, äänestän ensisijaisesti henkilöä
- c) Kyllä, äänestän ensisijaisesti puoluetta
- d) En osaa sanoa

43. Mitä puoluetta todennäköisimmin äänestät tai äänestäisit? Vastaa kysymykseen siinäkin tapauksessa, että aiot jättää äänestämättä.

- a) Keskusta
- b) Kokoomus
- c) Perussuomalaiset
- d) SDP
- e) Vihreät
- f) Vasemmisto
- g) Kristillisdemokraatit
- h) Ruotsalainen kansanpuolue
- i) Jokin muu

Mitä mieltä olet seuraavista puoluejohtajista? Arvioi seuraavan taulukon mukaisesti.

5	Pidän erittäin paljon
4	Pidän jonkin verran
3	Siltä väliltä
2	En oikein pidä
1	En pidä lainkaan
99	En tunnista / En osaa sanoa

- 44. Juha Sipilä
- 45. Alexander Stubb
- 46. Timo Soini
- 47. Antti Rinne
- 48. Ville Niinistö
- 49. Paavo Arhinmäki

Mitä mieltä olet seuraavista puolueista? Arvioi jälleen yllä olevan taulukon mukaisesti.

- 50. Keskusta
- 51. Kokoomus
- 52. Perussuomalaiset
- 53. SDP
- 54. Vihreät
- 55. Vasemmisto

Missä määrin puolueet eroavat mielestäsi ulottuvuudella kylmä-lämmin? *Kylmä* = etäinen, piittaamaton, *lämmin* = ihmisläheinen, välittävä. Arvioi seuraavan taulukon mukaisesti.

5	Erittäin lämmin
4	Melko lämmin
3	Siltä väliltä
2	Melko kylmä
1	Erittäin kylmä
99	En osaa sanoa

- 56. Keskusta
- 57. Kokoomus
- 58. Perussuomalaiset
- 59. SDP
- 60. Vihreät
- 61. Vasemmisto

Missä määrin puolueet eroavat mielestäsi ulottuvuudella epäpätevä-pätevä? *Epäpätevä* = saamaton, tehoton, osaamaton, *Pätevä* = osaava, aikaansaava, tehokas. Arvioi seuraavan taulukon mukaisesti.

5	Erittäin pätevä
4	Melko pätevä
3	Siltä väliltä
2	Melko epäpätevä
1	Erittäin epäpätevä
99	En osaa sanoa

- 62. Keskusta
- 63. Kokoomus
- 64. Perussuomalaiset
- 65. SDP
- 66. Vihreät
- 67. Vasemmisto

68. Kuinka tärkeä vaalitulos on sinulle?

- a) Erittäin tärkeä
- b) Melko tärkeä
- c) Ei kovin tärkeä
- d) Ei lainkaan tärkeä

69. Kuinka tyytyväinen uskot olevasi jos vaalitulos on toivomasi kaltainen?

- a) Erittäin tyytyväinen
- b) Melko tyytyväinen
- c) Vaalitulos ei juuri vaikuta tyytyväisyyteeni
- d) Vaalituloksella ei ole minulle mitään merkitystä

70. Kuinka pettynyt uskot olevasi jos vaalitulos ei ole toivomasi kaltainen?

- a) Erittäin pettynyt
- b) Melko pettynyt
- c) En kovin pettynyt
- d) En lainkaan pettynyt

Kuinka hyvin tiedät mitä seuraavat poliittiset toimijat, järjestöt, käsitteet tai vaikuttamiskeinot tekevät tai tarkoittavat? Arvioi seuraavan taulukon mukaisesti.

4	Erittäin hyvin
3	Hyvin
2	Jossain määrin
1	En lainkaan

71. Elinkeinoelämän keskusliitto
72. Kansalaisaloite
73. Vaalisalaisuus
74. Itämeriministeri
75. UNESCO (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*)
76. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö
77. Amnesty
78. Lobbaaminen
79. Kunnan valiokunta -työryhmä
80. Lapsiasiainvaltuutettu
81. Hallitus
82. Sosiaali- ja terveysministeriö
83. Puolustusvaliokunta
84. Ehdokkaan valaheitoisuus
85. Attac
86. Kaupunginvaltuusto
87. Äänioikeuden kompromettoituminen
88. Vähemmistövaltuutettu
89. Suomen Sisu
90. WTO (*World Trade Organization*)
91. Yrittäjien hyvinvoinnin keskusliitto

92. Yleisesti ottaen, kuinka tyytyväinen olet elämääsi nykyisin? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = äärimmäisen tyytymätön, 10 = äärimmäisen tyytyväinen)

93. Kuinka onnellinen yleisesti ottaen olet? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = erittäin onneton, 10 = erittäin onnellinen)

94. Missä määrin väite ”Minulla on hyvä itsetunto” kuvaa sinua? (Arvioi asteikolla 0–10 siten, että 0 = ei kuvaa lainkaan, 10 = kuvaa erittäin hyvin)

95. Missä määrin väite ”Olen narsisti” kuvaa sinua? Narsismilla viitataan itsekkyyteen, itsekeskeisyyteen ja turhamaisuuteen. (Arvioi asteikolla 0-10 siten, että 0 = ei kuvaa lainkaan, 10 = Kuvaa erittäin hyvin)

96. Kuinka monta kertaa olet viimeisten 12 kuukauden aikana ottanut yhteyttä poliitikkoon, osallistunut puolueen tai poliittisen järjestön tilaisuuteen, tai ottanut osaa mielenosoitukseen?
  - a) En ollenkaan
  - b) 1-3 kertaa
  - c) 4 kertaa tai useammin

97. Kuinka todennäköisesti tulet jatkossa ottamaan yhteyttä poliitikkoon, osallistumaan puolueen tai poliittisen järjestön tilaisuuteen, tai ottamaan osaa mielenosoitukseen?
  - a) En varmasti aio
  - b) Ehkä aion
  - c) Hyvin todennäköisesti aion
  - d) Aivan varmasti aion

98. Kuinka monta kertaa olet viimeisten 12 kuukauden aikana allekirjoittanut kansalaisadressin tai -vetoomuksen (myös netissä), tai boikotoinut jonkun yrityksen tuotteita?
- En ollenkaan
  - 1-3 kertaa
  - 4 kertaa tai useammin
99. Kuinka todennäköisesti tulet jatkossa allekirjoittamaan kansalaisadressin tai -vetoomuksen (myös netissä), tai boikotoimaan jonkun yrityksen tuotteita?
- En varmasti aio
  - Ehkä aion
  - Hyvin todennäköisesti aion
  - Aivan varmasti aion
100. Ovatko vanhempasi äänestäneet säännöllisesti eduskunta-, kunta- tai EU-vaaleissa? Kyllä / Ei / En osaa sanoa
101. Jos ei ajatella pelkästään vaalien läheisiä aikoja, niin kuinka usein yleensä keskusteleet politiikasta ja yhteiskunnallisista kysymyksistä muiden ihmisten (esim. ystävien, vanhempien) kanssa?
- Päivittäin tai lähes päivittäin
  - Usein
  - Joskus
  - Harvoin
  - En koskaan

5	Enimmäkseen tai koko ajan
4	Usein
3	Toisinaan
2	Vain satunnaisesti
1	Ei lainkaan

Viimeisen viikon aikana...

- Olen tuntenut oloni yksinäiseksi ja ulkopuoliseksi
- Olen ollut tyytyväinen itseeni
- Olen ollut tyytyväinen tekemiini asioihin
- Olen ollut hättääntynyt tai kauhuissani
- Olen tuntenut itseni toivottomaksi

Arvioi viimeiset väittämät seuraavan taulukon mukaisesti.

5	Täysin samaa mieltä
4	Jokseenkin samaa mieltä
3	Siltä väliltä
2	Jokseenkin eri mieltä
1	Täysin eri mieltä

- Olen päättänyt minkä suunnan aion elämässäni ottaa.
- Pohdin usein eri suuntia joita voisin elämässäni ottaa.

109. Olen epävarma sen suhteen mitä todella haluan elämässäni saavuttaa.
110. Tulevaisuudensuunnitelmani vastaavat todellisia kiinnostuksen kohteitani ja arvojeni.
111. Mietin jo tehtyjä tulevaisuudensuunnitelmiani.
112. Minulla on suunnitelmia sen suhteen mitä aion tehdä tulevaisuudessa.
113. Ajattelen eri asioita joita voisin tulevaisuudessa tehdä.
114. Olen huolissani siitä mitä haluan tulevaisuudellani tehdä.
115. Tulevaisuudensuunnitelmani antavat minulle itsevarmuutta
116. Keskustelen muiden ihmisten kanssa tulevaisuudensuunnitelmistani.
117. Tiedän mihin suuntaan aion elämässäni mennä.
118. Pohdin useita eri elämäntapoja, jotka saattaisivat sopia minulle.
119. Etsin yhä suuntaa elämälleni.
120. Tulevaisuudensuunnitelmieni johdosta tunnen itseni varmaksi itsestäni.
121. Pohdin sopivatko jo asettamani elämäntavoitteet oikeasti minulle.
122. Minulla on kuva siitä mitä aion tehdä tulevaisuudessa.
123. Mietin minkälaisia päämääriä voisin elämälleni asettaa.
124. Mietiskelen jatkuvasti suuntaa jonka elämäni tulisi ottaa.
125. Minusta tuntuu että valitsemani elämänsuunta tulee sopimaan minulle erittäin hyvin.
126. Yritän selvittää mitä muut ihmiset ajattelevat elämälleni valitsemastani suunnasta.
127. Olen päättänyt mitä aion elämässäni tehdä.
128. Mietiskelen eri elämäntapoja, jotka saattaisivat olla minulle hyväksi
129. Minun on vaikea olla miettimättä suuntaa, jota haluan seurata elämässäni.
130. Olen varma, että elämänsuunnitelmani ovat minulle juuri oikeat.
131. Pohdin vastaavatko tulevaisuudensuunnitelmani sitä mitä todella haluan.